

Raad voor Vastgoed Rijksoverheid
Ministerie van Financiën

Kennisgids 4

Kabels en Buisleidingen

De eigendom en het beheer hiervan in Rijksgrond

Voorwoord

Voor u ligt de RVR-gids Kabels en Buisleidingen, een gids die praktische informatie over dit onderwerp bundelt en toegankelijk maakt. De publicatie is een initiatief van de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid (RVR) waarin de vastgoedorganisaties van het Rijk samenwerken.

De rijksvastgoeddiensten hebben op diverse manieren met de problematiek van kabels/buisleidingen te maken; als grondeigenaar, als kabel- en buisleidingeigenaar, maar ook als vergunningverlener. Deze gids ondersteunt de diensten in het vinden van een eenvormige aanpak. De complexiteit van het onderwerp, de veranderingen in wetten en regelingen, de veiligheid én de feitelijke en grote omvang van de kabels- en buisleidingennet in de grond gaven aanleiding om deze gids uit te brengen.

Bijzondere dank gaat uit naar het Kadaster dat een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het tot stand komen van deze gids en een grote rol is gaan spelen in de beschikbaarheid van kadastrale informatie over kabels en buisleidingen in de ondergrond.

De gids is geen wetenschappelijke verhandeling over de gekozen onderwerpen, maar benadert deze waar mogelijk vanuit de actuele praktijk van de diverse RVR-diensten.

De RVR-kennisgids bevat een servicekatern waarin gegevens zijn opgenomen van afdelingen/contactpersonen binnen de vastgoeddiensten in relatie tot het behandelde onderwerp. Specialistische kennis wordt op deze wijze meer inzichtelijk en toegankelijk gemaakt.

Deze publicatie is digitaal beschikbaar op de (interne) website van de RVR op Rijksweb (<http://rvr.rijksweb.nl>) en op de webpagina's van de RVR op de (externe) website van het Ministerie van Financiën (www.minfin.nl/vastgoed).

De wens bestaat om de informatie uit de gids indien nodig te actualiseren. Deze aanvullende informatie wordt dan via de website van de RVR beschikbaar gesteld.

Het manuscript werd afgesloten op 15 februari 2010.

Suggesties naar aanleiding van de inhoud van de kennisgids zijn welkom en kunnen worden gericht aan het secretariaat van de Projectdirectie Vastgoed van het Ministerie van Financiën, Postbus 20201, 2500 EE Den Haag of via de mail op rvr@minfin.nl

Ik spreek de hoop uit dat deze uitgave in een behoefte zal voorzien.

Den Haag, 1 maart 2010

Dr. A.S.M. Koeleman
Voorzitter Raad voor Vastgoed Rijksoverheid

Inhoudsopgave

1	De rollen van de rijksvastgoeddiensten in relatie tot kabels/buisleidingen	04
2	De aanleg van kabels/buisleidingen en eigendomsvragen	09
3	Relevante bijzondere of sectorale wetgeving	16
4	Registratie van kabels en buisleidingen en publiekrechtelijke beperkingen	20
5	Wet Informatie-Uitwisseling Ondergrondse Netten (grondroerdersregeling)	24
6	Externe veiligheid	30
7	Planologische aspecten	38
8	Het verleggen van kabels- en buisleidingen in publiek belang	40
9	Uit de praktijk van de rijksvastgoeddiensten	42
10	Stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland	52
11	Defensie Pijpleiding Organisatie	54
12	Lijst van contactpersonen bij de rijksvastgoeddiensten	56
13	Lijst van belangrijkste organisaties actief op dit gebied	60
14	Literatuuroverzicht	65
15	Overzicht gestelde vragen	66
16	Colofon	69

1

De rollen van de rijksvastgoeddiensten in relatie tot kabels/buisleidingen

Inleiding

In Nederland wordt allang niet meer alleen de bovengrond gebruikt. Overal verschijnen ondergrondse parkeergarages, bioscoopzalen, winkeltraverses, tunnels en stations. Er ligt 1.400.000 kilometer kabels en 300.000 kilometer buisleidingen in Nederland. Per jaar komt er een tiental nieuwe transportleidingen bij, variërend in lengte. Daarnaast staan er veel bovengrondse hoogspanningmasten voor elektratransport. En op duizenden plekken is de kans op archeologische bodemschatten groot.

Om een goed gebruik van de rijksondergrond te bevorderen en conflicten tussen gebruiksfuncties te vermijden, is het nodig om als vastgoeddiensten goed naar de inrichting van de ondergrond te kijken. Daarnaast moeten ze weten wat het beleid van de diverse rijksinstanties in deze is. Deze gids geeft een overzicht over de wet- en regelgeving op dit gebied. In dit kader wordt het zoeklicht dan ook speciaal op kabels en buisleidingen in deze rijksondergrond gezet. Deze gids gaat overigens over de fysieke infrastructuur en niet over mededingingsvraagstukken, zoals toegang tot de kabel.

Bij kabels is vaak duidelijk wat ermee getransporteerd wordt namelijk stroom (elektra) of licht (glasvezel). De diameter is vaak beperkt en het risico voor de omgeving bij een defect nihil. Het economisch gevolg van een defect valt buiten de scope van dit boek. Er loopt in de grond en rivieren van de Staat een zeer grote hoeveelheid en verscheidenheid aan kabels.

Bij buisleidingen zijn de buizen voor het vervoer van gassen of vloeistoffen. Via buisleidingen worden bijvoorbeeld aardgas, olie, olieproducten, gasvormige en vloeibare chemische producten en drink- en afvalwater over grote afstanden getransporteerd. In de Nederlandse bodem ligt ongeveer 18.000 km aan ondergrondse leidingen die gevaarlijke stoffen transporteren. Het gaat daarbij vooral om aardgas en om brandbare vloeistoffen.

Voordelen van buisleidingen:

- buisleidingen kunnen snel grote hoeveelheden gassen of vloeistoffen vervoeren;
- buisleidingen nemen weinig ruimte in beslag;
- buisleidingen zijn een relatief veilig transportmiddel;
- betrouwbaarheid in transport (weinig onderbrekingen);
- versterking economische positie haven- en industriegebieden;
- buisleidingen kunnen het weg- en spoorvervoer ontlasten.

Nadelen zijn:

- buisleidingen kunnen niet makkelijk worden verlegd of aangepast;
- aanleg van nieuwe buisleidingen vergt forse investeringen.

De veiligheid rond kabels en buisleidingen is in een apart hoofdstuk ondergebracht. Kabels en leidingen zitten op vele plaatsen en lopen letterlijk als spaghetti door de ondergrond. Het is dus zaak dat dit op een goede wijze geregistreerd wordt, zowel kadastraal als planologisch, maar ook dat de informatie makkelijk toegankelijk is.

De taken van de diverse rijksvastgoeddiensten alsmede hun betrokkenheid bij dit onderwerp worden daarom hier in het kort besproken.

Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf, Directie Vastgoed (de vroegere Dienst Domeinen Onroerende Zaken)

Het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (hierna: RVOB) is een baten lastendienst ressorterend onder het Ministerie van Financiën. Ingevolge de Comptabiliteitswet voert zij het privaatrechtelijk vermogensbeheer van Staatseigendommen (gronden en wateren) namens de Staat der Nederlanden.

Kabels en buisleidingen in Staatsgronden en -wateren

Veel kabels en buisleidingen bevinden zich in Staatsgronden en -wateren. Bij de beantwoording van de vraag op welke wijze het RVOB betrokken is bij deze veelal ondergrondse transportmodaliteit kan een onderscheid worden gemaakt tussen gronden/wateren in materieel beheer bij departementen V&W (Rijkswaterstaat), Defensie (Dienst Vastgoed Defensie) en VROM (Rijksgebouwendienst) en gronden/wateren die niet in materieel beheer uitgegeven zijn (de zogenaamde Financiën-gronden waaronder de IJsselmeerpolders). Voor de aanleg en instandhouding (inclusief verplaatsing) van kabels en buisleidingen in gronden en wateren -in materieel beheer bij departementen- geldt dat het RVOB private toestemming dient te verlenen voor het medegebruiksrecht door de kabel- of buisleidingbeheerder van deze Staatseigendommen. Naast de op verzoek te verlenen private toestemming is veelal binnen het publiekrechtelijk spoor een door het bevoegd gezag te af te geven vergunning/ontheffing noodzakelijk (bijvoorbeeld een door de Minister van Verkeer en Waterstaat te verlenen vergunning op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken). De vergunningverlening gaat in de tijd gezien vooraf aan het verlenen van private toestemming. Aan de door het RVOB te verlenen private toestemming kunnen voorwaarden worden verbonden. In bepaalde situaties kan een marktconforme gebruiksvergoeding worden bedongen van de kabel- of buisleidingbeheerder. Het RVOB hanteert hiervoor een landelijk tarief. In de situatie waarbij geen sprake is van materieel beheer kan veelal worden volstaan met het verkrijgen van private toestemming ten behoeve van de aanleg/instandhouding van leidingwerken.

In geval van overtolligstelling van een Defensie Pijpleiding Organisatie (DPO)-leiding door de Dienst Vastgoed Defensie (DVD) vervult het RVOB taken in het kader van de verkoop bij inschrijving van een dergelijk leidingwerk.

Rijkswaterstaat

Het Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat ressorteert als batenlastendienst onder het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Rijkswaterstaat is organisatorisch onderverdeeld in tien regionale diensten, zes specialistische diensten (waaronder de Dienst Infrastructuur en de Corporate Dienst) en een aantal projectdirecties zoals De Maaswerken. De Staf van de Directeur-Generaal Rijkswaterstaat zetelt in Den Haag.

Rijkswaterstaat heeft vier kerntaken, te weten:

- Nederland beschermen tegen overstromingen
- zorgen voor voldoende en schoon water
- het aanleggen, beheren en onderhouden van rijkswegen en rijksvaarwegen
- het zorg dragen voor vlotte en veilige doorstroming van het verkeer.

Bij de uitoefening van zijn taak komt Rijkswaterstaat op vele manieren in aanraking met kabels en leidingen. Allereerst is Rijkswaterstaat beheerder van verschillende eigen netwerken. Ten tweede verleent Rijkswaterstaat in het kader van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken en de Waterwet vergunningen voor het aanleggen of behouden van kabels en leidingen van derden. Tenslotte komt Rijkswaterstaat bij de uitvoering van projecten waarbij bijvoorbeeld (water)wegen worden verbreed of nieuwe wegen worden aangelegd letterlijk in aanraking met kabels en leidingen. Teneinde uitvoering van die projecten mogelijk te maken dienen kabels en leidingen van derden verplaatst te worden. Deze kabel- en leidingverleggingen vormen een belangrijke risicofactor in projecten. Naast tijds Technische aspecten spelen hierbij uiteraard ook financiële en juridische aspecten een belangrijke rol.

Binnen Rijkswaterstaat is bij de regionale (en landelijke) projecten een aanzienlijk aantal technische mensen bezig met kabels en leidingen. Ook kostendeskundigen en juristen binnen de regionale diensten houden zich bezig met de kabel – en leidingproblematiek. Tenslotte zijn er ook binnen de specialistische diensten, zoals de Corporate Dienst en de Data ICT Dienst mensen bezig met kabels en leidingen. Een aparte Stichting bij Rijkswaterstaat vormt de “Stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland” die wordt bemensd met Rijkswaterstaters maar een eigen taak heeft op het gebied van een breed leidingentracé tussen de havens van Rotterdam en Antwerpen.

ProRail B.V.

ProRail is economisch eigenaar van het spoorwegnet en heeft als taak dit te onderhouden, te exploiteren en indien de rijksoverheid daartoe besluit, uit te breiden. Daarnaast verdeelt ProRail de capaciteit op het spoor onder de verschillende goederen- en personenvervoerders. Tenslotte is ProRail verantwoordelijk voor de verkeersleiding van het treinverkeer op het spoor, bijsturing bij verstoringen, afhandeling van calamiteiten en verstrekken van verkeersinformatie. De wettelijke basis voor deze werkzaamheden van ProRail is een beheerconcessie op grond van de Spoorwegwet die is verleend door het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Deze concessie bevat het exclusieve recht en de plicht van ProRail om de spoorwegen te onderhouden, het verkeer daarover te geleiden en de beschikbare spoorcapaciteit te verdelen.

Voor wat betreft kabels en leidingen oefent ProRail verschillende taken uit. In de eerste plaats is ProRail beheerder van haar kabel- en leidingeninfrastructuur. Tevens is ProRail namens de minister van Verkeer en Waterstaat gemandateerd om op grond de Spoorwegwet vergunning te verlenen voor het aanleggen, hebben, (onder)houden en verwijderen van kabels en leidingen van derden binnen beheersgebied van de spoorweg. Tot slot vervult ProRail in het kader van het uitvoeren van spoorprojecten de rol van verzoeker tot het verleggen van kabels en leidingen van derden voorzover noodzakelijk vanwege het spoorwegproject. In deze laatste rol is naast technische ook juridische en financiële expertise vereist.

Binnen ProRail zijn meerdere bedrijfsonderdelen belast met bovengenoemde taken inzake kabels en leidingen. Het beheer van de kabel- en leidingeninfrastructuur van ProRail en het verlenen van vergunningen valt onder toezicht van de afdeling Veiligheid, Milieu, Juridisch Beheer van het bedrijfsonderdeel Infra-management (IM). De afdeling Grondverwerving en Juridische Zaken van het bedrijfsonderdeel Infraprojecten (IP) biedt expertise inzake het verleggen van kabels en leidingen van derden.

(Dienst Vastgoed) Defensie

De Dienst Vastgoed Defensie (DVD) is een batenlastendienst van het Ministerie van Defensie. De DVD is vastgoedbeheerder en ingenieursbureau tegelijk. Hij dient ervoor te zorgen dat de krijgsmachtonderdelen - ook in bondgenootschappelijk en VN-verband - steeds beschikken over het onroerend goed dat nodig is voor

de uitoefening van operationele en logistieke taken. De DVD adviseert over ruimtelijke ordening, milieu en vastgoed en houdt zich bezig met belangenbehartiging op regionaal niveau.

Daarnaast is er de Directie Ruimte, Milieu en Vastgoedbeleid (DRMV) als onderdeel van de bestuursstaf van het Ministerie van Defensie die zich bezig houdt met de opstelling van beleid en de (inter)nationale belangenbehartiging ten aanzien van ruimtelijke ordening, milieu en vastgoed.

De DVD speelt diverse rollen ten aanzien van kabels en leidingen. Als beheerder van ongeveer 500 grotere objecten draagt hij zorg voor het merendeel van de daar gelegen eigen kabels en leidingen. Soms lopen deze kabels en leidingen ook door op terrein van derden. Informatie hierover wordt vastgelegd in het Vastgoedinformatiesysteem van de DVD. De DVD beoordeelt verzoeken van derden om voor de aanleg van kabels en leidingen van Defensieterreinen gebruik te maken. De uitvoering van de grondroedersregeling (WION) wordt bij de DVD, DPO (brandstofleidingen) en het Energie Distributie Bedrijf (EDB, energiekabels in Den Helder) ondergebracht. Voor gronden in beheer bij Defensie voorziet de wet overigens in een aparte regeling.

Als behartiger van de ruimtelijke belangen van het ministerie van Defensie ziet de DVD erop toe dat de planologisch relevante brandstofleidingen van DPO correct in ruimtelijke plannen worden opgenomen

Dienst Landelijk Gebied

De Dienst Landelijk Gebied (DLG) is een batenlastendienst van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en het grondbedrijf van de overheid in het landelijk gebied. De Dienst Landelijk Gebied richt groene gebieden in voor natuur, recreatie, water en landbouw. Hiervoor worden door de publiekrechtelijke rechtspersoon Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) gronden verworven, tijdelijk beheerd, en na opnieuw te zijn ingericht, overgedragen aan gebiedsbeherende instanties en individuele agrariërs.

Zowel bij het verwerven en het (tijdelijk) beheer van de grond als bij de inrichting ervan kunnen de medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied te maken krijgen met kabels en leidingen. Zij kunnen daarbij geconfronteerd worden met reeds aanwezige kabels of leidingen of met de aanvraag van een kabel- en leidingbeheerder om nieuwe kabels of leidingen te leggen in aan het BBL in eigendom toebehorende grond.

Het Kadaster

Het Kadaster is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) dat de rechtszekerheid bij het maatschappelijk verkeer inzake registergoederen bevordert. Rechtszekerheid wil in dit geval zeggen dat duidelijk is aan wie een bepaalde (on)roerende zaak toebehoort en wat de kenmerken ervan zijn. Registergoederen zijn onroerende zaken, zoals huizen en appartementen en roerende zaken, zoals schepen en luchtvaartuigen.

Kortom, het Kadaster registreert, beheert en informeert. Ook optimaliseert het Kadaster de geometrische basisbestanden en bevordert een optimale informatievoorziening over dit alles aan de samenleving. De afdeling GEO-informatie van het Kadaster verzamelt, verwerkt en verstrekt topografische informatie van het gehele Nederlandse grondgebied. De informatie wordt verzameld via luchtfoto's en terreinverkenning en vervolgens verwerkt tot digitale bestanden.

Bij het onderwerp kabels en leidingen is het Kadaster op een aantal wijzen betrokken. Sinds 1 februari 2007 behoren tot de categorie onroerende zaken ook de kabel- en leidingnetten, bestemd voor transport van vaste, vloeibare of gasvormige stoffen, van energie of van informatie. Dit gold vanaf juni 2003 al voor telecomnetten. Daardoor worden sindsdien kabel- en leidingnetten geregistreerd in het openbare register van het Kadaster.

Daarnaast heeft het Kadaster een rol bij het voorkomen van graafschade. Nu de Grondroedersregeling in werking is getreden, wordt de zelfregulering zoals die tot nu gold vervangen door wettelijke verplichtingen. Het Kadaster wordt HET loket voor informatie ten aanzien van de ligging van leidingen, zodat graafschade voorkomen kan worden.

Tenslotte is het in het kader van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Wkpb) van belang dat bepaalde besluiten die betrekking hebben op kabels en leidingen worden gepubliceerd. Deze publicatie vindt plaats door inschrijving in het openbare register van het Kadaster zodat deze besluiten via Kadaster-on-line raadpleegbaar zijn. Hierdoor wordt bijvoorbeeld gewaarborgd dat een koper van een perceel op de hoogte is van de op dat perceel rustende publiekrechtelijke beperkingen.

2

De aanleg van kabels/ buisleidingen en eigendomsvragen

1. Wat moet een kabel- of leidingbeheerder regelen wanneer hij zijn kabel of buisleiding in Staatsgrond wil leggen?

Hierbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen de privaatrechtelijke afspraken met de grondeigenaar, die mogelijk maken dat de kabel in de grond gelegd kan worden én mogelijke publiekrechtelijke verplichtingen.

De kabel - of leidingbeheerder zal van de eigenaar van de grond - de directie Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf Directie Vastgoed (de vroegere Dienst Domeinen) namens de Staat, ProRail of het Bureau Beheer Landbouwgronden - het recht moeten verkrijgen om zijn kabel of leiding in de grond te leggen. Daarbij zijn verschillende rechten denkbaar variërend van feitelijk gedogen tot het vestigen van een zakelijk recht.

Naast de privaatrechtelijke afspraken met de grondeigenaar dient de kabel -of leidingbeheerder in veel gevallen ook “publiekrechtelijke toestemming” te verkrijgen van de partij die het wettelijk beheer van de grond heeft. Zo zal hij bijvoorbeeld een vergunning moeten aanvragen bij ProRail op grond van de Spoorwegwet of bij Rijkswaterstaat op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken dan wel de Waterwet.

2. Op basis van welke (privaatrechtelijke) grondslagen kunnen kabels en leidingen in Staatseigendom liggen?

De volgende grondslagen kunnen onderscheiden worden:

- a. opstalrecht
- b. ingebruikgeving
- c. feitelijk gedoogrecht
- d. erfdiensbaarheid
- e. kwalitatieve verplichting
- f. grondeigendom kopen

3. Wat houdt het opstalrecht in?

Het is een zakelijk recht (dus geen persoonlijk recht) waarbij men van de eigenaar het recht heeft gekregen om in of op zijn grond bouwwerken te hebben.

Het opstalrecht wordt vaak verleend voor een bepaalde tijd, waarbij verlenging mogelijk is. De eigenaar kan bij die verlenging dan een aanzienlijk hoger bedrag bedingen of het recht beëindigen. Voor het opstalrecht betaalt de gerechtigde aan de eigenaar een (vaak eenmalig) bedrag. Het recht van opstal geeft een sterk recht “op de grond”. Daarnaast wordt door het vestigen van een opstalrecht ook de eigendom van de opstal verkregen (verticale natrekking wordt doorbroken). In de praktijk wordt dan ook veelvuldig een recht van opstal gevestigd voor kabels en leidingen. Sinds de inwerkingtreding van artikel 5.20, lid 2 BW is het vestigen van een opstalrecht voor kabels en buisleidingen tot een netwerk behorend om de natrekking te doorbreken overigens niet meer nodig.

4. Wat houdt de ingebruikgeving in?

Het verschil met het gedoogrecht is dat er met de eigenaar een overeenkomst is gesloten, waarbij men kabels of leidingen mag hebben -vaak tegen een vergoeding- maar een ingebruikgeving is makkelijk te beëindigen, afhankelijk van de overeenkomstvoorwaarden.

5. Wat houdt het feitelijk gedoogrecht in?

Het gedoogrecht houdt in dat de eigenaar weet dat er in zijn terrein kabels of leidingen liggen van een ander, maar geen actie onderneemt om te vragen ze te verwijderen of er een (schade)vergoeding voor te vragen. Nadeel is dat de eigenaar elk moment dit wel kan en mag invoeren.

6. Wat houdt een erfdienstbaarheid in?

Een servituut of erfdienstbaarheid is een zakelijk recht, een last waarmee een erf (stuk grond) bezwaard is ten bate van een aangrenzend erf van een andere eigenaar. Het is een belasting van eigendom.

7. Wat houdt een kwalitatieve verplichting in?

De kwalitatieve verplichting is een juridische figuur die de mogelijkheid biedt verplichtingen met betrekking tot een registergoed met dat goed over te laten gaan op rechtsopvolgers onder bijzondere titel. Hoewel de basis van de figuur verbintenisrechtelijk is, bestaat door inschrijving in de registers de mogelijkheid aan de overeenkomst zakelijke werking te verlenen.

8. Wie is eigenaar van een netwerk?

Sinds 1 februari 2007 geldt voor alle kabel – en leidingnetwerken dat de bevoegde aanlegger van een netwerk of diens rechtsopvolger de eigenaar van dat netwerk is. Met die regeling, die is opgenomen in artikel 5.20, lid 2 Burgerlijk Wetboek, wordt de verticale natrekkingsregel van artikel 5.20, lid 1 Burgerlijk Wetboek doorbroken. Niet de eigenaar van de grond, maar de bevoegde aanlegger van het netwerk of diens rechtsopvolger is de eigenaar.

9. Wie is de “bevoegde aanlegger”?

De bevoegde aanlegger is in de regel een netwerkexploitant die handelt op grond van een hem toegekende bevoegdheid. Deze bevoegdheid kan volgen uit de wet (bijvoorbeeld de gedoogplicht uit de Telecommunicatiewet), uit een aan hem verleende vergunning, concessie of bijvoorbeeld door toestemming c.q. een gebruiksovereenkomst. De bevoegdheid moet bestaan ten tijde van de aanleg van het netwerk.

10. Wat is het gevolg van de eigendomsregeling voor onteigening van gronden waarin kabels en buisleidingen zijn gelegen?

Het is de vraag of de eigenaar van een netwerk puur uit hoofde van zijn eigenaarschap van een kabel/buisleiding, in een onteigeningsprocedure betrokken raakt als het perceel waarin zijn netwerk ligt onteigend wordt. Aangezien een netwerk een aparte onroerende zaak is met een apart kadastraal nummer en eigendomsverkrijging van de kabel/buisleiding niet nodig is ten behoeve van bijvoorbeeld de aanleg van een weg, moet deze vraag ontkennend beantwoord worden. De eigendom van de kabel/buisleiding wordt door de onteigening niet geraakt. Wel zal de titel die legitimeert dat de kabel/buisleiding in het desbetreffende perceel ligt door titelzuiverende werking getroffen kunnen worden. Dat staat echter los van de eigendom van de kabel/buisleiding. Er moet dus duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen eigendom van de kabel of buisleiding en de titel op basis waarvan de kabel of buisleiding in de grond ligt.

11. Welke openbare werken kunnen worden aangelegd en in stand gehouden onder toepassing van de Belemmeringenwet Privaatrecht?

De Belemmeringenwet Privaatrecht biedt ondernemers van een openbaar werk (overheden en vennootschappen) de mogelijkheid, mits aan zekere voorwaarden wordt voldaan, de aanleg/instandhouding/verplaatsing van een dergelijk werk te garanderen indien een rechthebbende van een onroerende zaak (eigenaar/zakelijk of persoonlijk gerechtigde) niet bereid is dit op minnelijke wijze (via het aangaan van een overeenkomst tot vestiging van een recht van opstal bijvoorbeeld) te regelen met de ondernemer van het werk. De Minister van Verkeer en Waterstaat kan in deze situatie op verzoek van de ondernemer van het werk de gedoogplicht ingevolge de Belemmeringenwet Privaatrecht opleggen.

Traditioneel wordt toepassing verzocht van de Belemmeringenwet Privaatrecht ten behoeve van de aanleg en instandhouding van buisleidingen voor het transport van vloeistoffen en gassen, kabels voor signaal- en electriciteitsoverdracht en bovengrondse hoogspanningsverbindingen (funderingen, masten en bedrading).

12. Is het opleggen van een gedoogplicht volgens de Belemmeringenwet Privaatrecht een publiekrechtelijke beperking in de zin van de Wet Kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen?

Ja, het ministerieel besluit waarbij een gedoogverplichting wordt opgelegd in het kader van Belemmeringenwet Privaatrecht dient als publiekrechtelijke beperking rustend op (een) onroerende zaak/zaken door de Minister van Verkeer en Waterstaat ter inschrijving te worden aangeboden aan het Kadaster Arnhem. Op grond van de Kadasterwet (met name artikel 48, lid 2 onder 4) vindt bijwerking plaats van de kadastrale registratie. Artikel 6, lid 2 Belemmeringenwet Privaatrecht (vervallen bij de inwerkingtreding van de Invoeringswet van 5 maart 2007, Stb. 2007, 115, houdende regels in verband met de inwerkingtreding van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 331)) regelde - zoals reeds vermeld - de *facultatieve* (niet-verplichtende) inschrijving van de gedoogplichtbeschikking in de openbare registers. Dit facultatieve karakter is - blijkens de in het Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Besluit van 19 maart 2007, Stb. 2007, 116) opgenomen lijst van beperkingen waarin de krachtens artikel 2, lid 5 Belemmeringenwet Privaatrecht opgelegde gedoogplicht wordt genoemd als publiekrechtelijke beperking ten aanzien van een onroerende zaak, welke in de kadastrale registratie ingeschreven dient te worden - komen te vervallen. Met zekerheid kan gezegd worden dat het in het kader van de toepassing van de Belemmeringenwet Privaatrecht bevoegde gezag in het verleden geen gedoogplichtbesluiten ter kadastrale registratie heeft aangeboden. Vrijwel zeker is dit wel gebeurd door de ondernemers van werken op wier verzoek de Belemmeringenwet Privaatrecht werd toegepast. De ondernemer heeft immers belang bij inschrijving vanwege het feit dat een beroep van een verkrijger van een registergoed (bijvoorbeeld de koper van een met een gedoogplicht belast perceel grond) op goede trouw niet wordt aanvaard, wanneer dit beroep insluit een beroep op onbekendheid met feiten die door raadpleging van de registers zouden zijn gekend.

Artikel 8 Belemmeringenwet Privaatrecht is voorts als gevolg van de Invoeringswet Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen komen te vervallen. Dit impliceert onder meer dat de gedoogplicht-beschikking niet meer in de Staatscourant bekend dient te worden gemaakt.

13. Biedt de Belemmeringenwet Privaatrecht ruimte voor de aanleg/instandhouding van minder traditionele openbare werken (bijvoorbeeld kademuren in het kader van rivierverruiming)?

Het begrip ‘openbaar werk’ wordt niet gedefinieerd in (artikel 1 van) de Belemmeringenwet Privaatrecht. Openbare werken in de zin van artikel 1 Belemmeringenwet Privaatrecht zijn werken die bijdragen aan de bevordering van het openbaar belang/algemeen nut. Openbaar wordt hier niet gebruikt in de betekenis van openbaar toegankelijk voor gebruiksdoeleinden van andere kabel- en buisleidingenexploitanten.

Concreet zou zich de vraag kunnen voordoen in hoeverre het Belemmeringenwet Privaatrecht-instrument gehanteerd kan worden ten behoeve van de aanleg en (tijdelijke) instandhouding van minder traditionele (in de zin van de Belemmeringenwet Privaatrecht) openbare werken zoals een werkkerrein dienend voor de realisering van een zeker infrastructuurwerk, het oprichten van gebouwen, de aanleg van een weg, uit te voeren dijkverbeteringswerken, het dempen van een watergang, de aanleg/instandhouding van een transportbandinstallatie, het aanbrengen van groutankers ter verankering van een damwand, het aanbrengen van een damwandconstructie ten behoeve van een leidingwerk en de aanleg en instandhouding van grootschalige ondergrondse infrastructuurvoorzieningen ((boor)tunnels).

Bij de beantwoording van deze vraag spelen een aantal factoren een rol. Gelet op de algemene bewoording van het begrip ‘openbaar werk’ lijkt het niet bij voorbaat uitgesloten dat de BP toepasbaar kan zijn in verband met de voorgenomen aanleg van een andersoortig werk waarvoor toepassing van deze wet traditioneel wordt verzocht. Voorzichtigheid is hierbij echter geboden gelet op het feit dat oplegging van de gedoogplicht slechts kan geschieden indien naar het oordeel van de Minister van Verkeer en Waterstaat de belangen van rechthebbenden redelijkerwijs onteigening niet vorderen (vergelijk vraag 14). Beslissend hierbij is het ruimtebeslag welk de aanleg van het werk meebrengt (de oppervlakte derhalve die door de uitvoering van het werk in totaal aan het genot en gebruik van de rechthebbende wordt onttrokken) en de daaraan verbonden consequenties (bijvoorbeeld voortgezette bedrijfsvoering op desbetreffende perceel na aanleg nog mogelijk?). Het Belemmeringenwet Privaatrecht-instrument is derhalve ontwikkeld ter realisering van werken waarvoor redelijkerwijze geen onteigening (eigendomsontneming) noodzakelijk is, dat wil zeggen ten behoeve van werken die de gebruiksmogelijkheden van de onroerende zaak niet wezenlijk aantasten. Concreet betekent dit toetsing van het voorgenomen werk aan het in artikel 1 (slot) BP als eerste verwoorde criterium.

14. Hoe verhoudt de Belemmeringenwet Privaatrecht zich tot de toepassing van het onteigeningsinstrument?

Artikel 1 (slot) Belemmeringenwet Privaatrecht vormt de schakel tussen deze wet en de Onteigeningswet. Genoemd artikel bepaalt immers dat van de gedoogplicht alleen gebruik mag worden gemaakt indien - naar het oordeel van de Minister van Verkeer en Waterstaat - de belangen van de rechthebbende van de onroerende zaak (eigenaar/beperkt gerechtigde) redelijkerwijze onteigening niet vorderen. In concreto betekent dit dat de toepassing van het Belemmeringenwet Privaatrecht-instrument niet mogelijk is in die gevallen waarin het voorgenomen werk het vigerende gebruik van een onroerende zaak onmogelijk maakt, dan wel in belangrijke mate vermindert als gevolg van een wijziging van de fysieke gesteldheid van de grond. Omgekeerd dient bij een voorgenomen toepassing van het onteigeningsinstrument bedacht te worden of ter realisatie van het publieke werk niet volstaan kan worden met de vestiging van een recht van opstal onder toepassing van de Belemmeringenwet Privaatrecht als laatste ‘redmiddel’. Te denken valt hierbij

bijvoorbeeld aan de aanleg/instandhouding van een kademuur met beperkte maatvoering (ten opzichte van de grootte van het te belasten perceel) ter kering van hoogwater.

15. Hoe verhoudt de Telecommunicatiewet en de daarin opgenomen gedoogplichtparagraaf zich tot de Belemmeringenwet Privaatrecht?

Per 15 december 1998 is in werking getreden de Telecommunicatiewet¹ die de Wet op Telecommunicatievoorziening (WTV) vervangt. De Telecommunicatiewet bevat in het per 1 februari 2007 gewijzigde hoofdstuk 5 een regeling inzake de gedoogplicht voor de aanleg, instandhouding en opruiming van kabels. Het in de Telecommunicatiewet neergelegde gedoogplichtregime derogeeft aan de ingevolge de Belemmeringenwet Privaatrecht op te leggen (algemene) gedoogplicht die ziet op de aanleg/instandhouding van openbare werken. De in hoofdstuk 5 van de Telecommunicatiewet geregelde gedoogplicht geldt slechts voor kabels ten dienste van een openbaar elektronisch communicatienetwerk. De gedoogplicht geldt zowel ten aanzien van 'particulier' rechthebbenden (zakelijk en persoonlijk) van onroerende zaken waarin kabels in de zin van de Telecommunicatiewet zijn gesitueerd, als ook voor het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, die als civielrechtelijk eigenaar en/of beheerder van gronden waarvan het medegebruiksrecht benodigd is zeggenschap hebben hierover.

16. Vervalt de gedoogplichtbeschikking ex Belemmeringenwet Privaatrecht bij inschrijving van het onteigeningsvonnis (titelzuiverende werking)?

De Belemmeringenwet Privaatrecht kan worden gerekend tot het bijzonder bestuursrecht. Een ingevolge deze wet opgelegde gedoogverplichting vormt een *publiekrechtelijk* belemmering ten aanzien van de belaste onroerende zaak (vergelijk ook vraag 12 inzake Wkpb). Door inschrijving van het (vervroegd) onteigeningsvonnis in de kadastrale registratie komen alle op de onroerende zaak rustende *privaatrechtelijk* zakelijke en persoonlijke rechten/lasten (bijvoorbeeld een recht van opstal of huurrecht) die zijn afgeleid van het eigendomsrecht te vervallen, de zogenaamde titelzuiverende werking van het onteigeningsvonnis (artikel 59 Onteigeningswet). Dit impliceert dat de publiekrechtelijke gedoogplicht die op een onroerende zaak rust niet wordt beïnvloed door de titelzuiverende werking. Een gedoogplicht ex Belemmeringenwet Privaatrecht kan derhalve *niet* onteigend worden. Deze impasse kan mogelijk doorbroken worden door vanuit de verkregen positie van eigenaar van de onroerende zaak belast met de gedoogplicht te trachten tot verplaatsing van het openbaar werk te komen.

17. Is het wenselijk de Belemmeringenwet Privaatrecht aan te passen aan de beginselen van de Algemene wet bestuursrecht ?

Ja, het is wenselijk dat de verouderde Belemmeringenwet Privaatrecht wordt aangepast aan de Algemene wet bestuursrecht. Daartoe is een ambtelijk voorontwerp Wet werken van algemeen belang opgesteld. De aanpassingen zijn met name procedureel van aard, hetgeen een overzichtelijkere procedure een eenduidige rechtsbescherming tot gevolg zal hebben.

18. Hoe dient men te handelen bij het aanleggen, onderhouden en omleggen van kabels en leidingen, die schadelijke effecten kunnen hebben op beschermde soorten planten en/of dieren zoals bedoeld in de Flora- en Faunawet?

De Flora- en faunawet is van toepassing als in het gebied waar werkzaamheden aan kabels of leidingen worden verricht beschermde dieren of planten voorkomen en deze werkzaamheden op deze een schadelijk effect kunnen hebben.

Vooraf moet worden nagegaan of voor deze werkzaamheden een vrijstelling geldt of een ontheffing moet worden aangevraagd. Voor de beantwoording van deze vraag is van belang of de in het gebied voorkomende planten en/of dieren vallen in de hieronder beschreven categorieën 1, 2 of 3.

¹ Wet van 19 oktober 1998, Stb. 610, houdende regels inzake telecommunicatie.

Conform artikel 16b van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten kan een vrijstelling van de algemene verbodsbepalingen (zoals het vangen, verwonden of doden van dieren of vernielen van planten), genoemd in de artikelen 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet gelden bij de volgende werkzaamheden:

- bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw
- bestendig gebruik
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting

Onder deze laatste categorie valt bijvoorbeeld het bouwen van woonwijken of bedrijventerreinen, de aanleg van bouwwerken, het aanleggen van een infrastructuur, het bouw- en woonrijp maken van gebieden of het aanleggen van kabels en leidingen.

Aan de vrijstellingen zijn voorwaarden verbonden. Welke voorwaarden dat zijn hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het gebied waar men de werkzaamheden aan kabels of leidingen uit wil voeren. Deze dier- of plantensoorten zijn onder te verdelen in drie 'categorieën'.

Categorie 1: voor de lichtst beschermde dier- en plantensoorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als werkzaamheden aan kabels of leidingen worden uitgevoerd dan geldt ten aanzien van deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en Faunawet.

Categorie 2 (artikel 16b lid 2.b van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten): deze dier- en plantensoorten krijgen een zwaardere bescherming. Bij werkzaamheden aan kabels of leidingen geldt alleen dan een vrijstelling als wordt gehandeld volgens een gedragscode, (mede) toegesneden op deze activiteit, die is goedgekeurd door de Minister van LNV. Uit de gedragscode kan mogelijk blijken dat bepaalde werkzaamheden aan kabels en leidingen op een bepaald tijdstip op een bepaalde plaats niet kunnen worden uitgevoerd omdat die dan te schadelijk kunnen zijn. Er kan gecontroleerd worden of de kabel- en leidingbeheerder handelt volgens de gedragscode. Op deze laatste rust de bewijslast dat correct wordt gehandeld.

Een voorbeeld van deze gedragscode is de Gedragscode Flora- en Faunawet voor de bouw- en ontwikkel-sector, te vinden op de site van het ministerie van LNV.

Categorie 3: genoemd in Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en in Bijlage IV van de Habitatrictlijn: de soorten in deze tabel zijn de dier- en plantensoorten die de zwaarste bescherming genieten. Voor het uitvoeren van werkzaamheden aan kabels en leidingen in een gebied waarin deze soorten voorkomen, geldt dat altijd een ontheffing moet worden aangevraagd wanneer schade kan optreden aan de betreffende soorten.

Een aantal organisaties heeft een gedragsrichtlijn op dit gebied zoals Rijkswaterstaat. Maar ook externen zoals de Vereniging van Waterbedrijven (VEWIN).

19. Hoe dient men te handelen bij het aanleggen, onderhouden en omleggen van kabels en leidingen die schadelijke effecten kunnen hebben op aanwezige archeologische waarden?

De Monumentenwet 1988 is van toepassing als in het gebied waar werkzaamheden aan kabels of leidingen worden verricht archeologische waarden voorkomen en deze werkzaamheden op deze waarden een schadelijk effect kunnen hebben.

Vooraf moet worden nagegaan of er inderdaad archeologische waarden aanwezig zijn middels een Bureauonderzoek en eventueel een Inventariserend Veldonderzoek.

20. Wat is de privaatrechtelijke positie van de materieel beheerder/vastgoeddienst?

De vastgoeddienst/ materieel beheerder zal doorgaans de eigenaar van de grond zijn. Deze eigendom omvat

onder meer, voorzover de wet niet anders bepaalt, de werken die duurzaam met de grond zijn verenigd, zoals kabels en leidingen (verticale natrekking, art. 5.20 lid 1 BW). De vastgoeddienst zal dus eigenaar worden van de daarin gelegde kabels en leidingen.

In artikel 5.20 lid 2 BW wordt op deze regel een uitzondering gemaakt door de daarin neergelegde doorbreking van de verticale natrekking.

21. Wat is de privaatrechtelijke positie van de kabel- en leidingbeheerder?

Tenzij de hierboven omschreven uitzondering van art. 5.20 lid 2 BW van toepassing is, zal de kabel- en leidingbeheerder zich moeten realiseren dat de eigenaar van de grond door verticale natrekking tevens eigenaar wordt van de kabels en leidingen (artikel 5.20 lid 1 BW) met de daaraan verbonden consequentie dat deze ook volledige zeggenschap heeft over de in de grond gelegen kabel.

Om deze ongewenste situatie zoveel mogelijk te voorkomen, kan de kabel- en leidingbeheerder, afhankelijk van het beleid van de betreffende vastgoeddienst, met deze een gebruiksovereenkomst sluiten of een opstalrecht vestigen.

Door het vestigen van een opstalrecht verkrijgt de kabel- en leidingbeheerder het eigendomsrecht met alle daarbij horende rechten (o.a. gebruik van de kabel of leiding, het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden, het verwijderen van de kabel of leiding). Door het sluiten van een gebruiksovereenkomst zal de kabel- en leidingbeheerder niet de eigendom verkrijgen van de kabel of leiding maar de kabel of leiding kunnen gebruiken en onderhoudswerkzaamheden kunnen uitvoeren.

22. Wat wordt precies verstaan onder de doorbreking van de verticale natrekking?

In art. 5.20 lid 2 BW wordt een uitzondering gemaakt op de in lid 1 van dat artikel omschreven verticale natrekking. In afwijking van het in dat lid gestelde behoort de eigendom van een net, bestaande uit een of meer kabels of leidingen, bestemd voor transport van vaste, vloeibare of gasvormige stoffen, van energie of van informatie, dat in, op of boven de grond van anderen is of wordt aangelegd, namelijk toe aan de bevoegde aanlegger van dat net dan wel aan diens rechtsopvolger.

23. Wordt de waarde van een perceel beïnvloed door de aanwezigheid van kabels en leidingen?

De waarde van een perceel kan zeker worden beïnvloed door de aanwezigheid van kabels en/of leidingen. De taxateur zal bij zijn waardebeoordeling van de grond rekening houden met kabels of leidingen die de gebruiksmogelijkheden van de grond kunnen beperken. Zo is het mogelijk dat aanwezige kabels of leidingen geen graafwerkzaamheden en/of zware machines toelaten; dat bij de inrichting van de grond door de aanwezigheid van kabels of leidingen geen diepwortelende bomen kunnen worden geplant of door de aanwezigheid van hoogspanningskabels geen hoge bomen kunnen worden geplant. Voorts kan de omstandigheid dat de kabel- en leidingbeheerder altijd toegang moet kunnen hebben tot het perceel voor bijvoorbeeld onderhoudswerkzaamheden, een waardeverminderende factor vormen.

3

Relevante bijzondere of sectorale wetgeving

24. Welke bijzondere wetten zijn er nog meer naast de al genoemde in hoofdstuk 2:

- Gaswet
- Mijnbouwwet
- Telecommunicatiewet
- Waterleidingwet/Waterwet
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

25. Wat houdt de Gaswet voor buisleidingen in?

De Gaswet bevat bepalingen over de leveringszekerheid en de veiligheid van transport van aardgas. De externe veiligheid in relatie met mensen in de omgeving is daarin niet betrokken. Artikel 8a van de Gaswet geeft echter de mogelijkheid dit alsnog te gaan regelen via de Regeling kwaliteitsaspecten netbeheer elektriciteit en gas. Momenteel (februari 2010) is het niet geregeld.

26. Wat houdt de Mijnbouwwet/Mijnbouwbesluit voor kabels en buisleidingen in?

In hoofdstuk 6 van het Mijnbouwbesluit (Stb. 2002, 542) zijn regels gesteld voor pijpleidingen en kabels tussen mijnbouwwerken. Een mijnbouwwerk is een werk ten behoeve van het opsporen of winnen van delfstoffen (met name: olie, gas en zout) of aardwarmte of een werk ten behoeve van het opslaan van stoffen.

In artikel 93 van het Mijnbouwbesluit en de artikelen 10.1 en 10.2 van de Mijnbouwregeling (Stcrt. 2002, 245) zijn eisen gesteld waaraan de eigenschappen, de aanleg, de ligging en het onderhoud van een pijpleiding moeten voldoen.

In artikel 8 van het Mijnbouwbesluit is een meldingsplicht opgenomen indien archeologische monumenten worden gevonden of als de onderzoeksgegevens ten behoeve van de pijpleiding informatie kunnen verschaffen over de aanwezigheid van (vermoedelijke) archeologische monumenten.

Op grond van artikel 97 wordt een pijpleiding niet in gebruik genomen zonder dat daarvoor instemming is verleend. Deze bevoegdheid van de Minister van Economische Zaken is gemandateerd aan de inspecteur-generaal der mijnen.

Het Mijnbouwbesluit maakt voor de vergunningplicht onderscheid tussen pijpleidingen en kabels op land enerzijds en in de territoriale zee en het continentaal plat anderzijds.

Voor een pijpleiding tussen mijnbouwwerken op land moet een vergunning op grond van het Mijnbouwbesluit worden aangevraagd wanneer voor die leiding op grond van het Besluit milieu-effectrapportage 1994 een milieu-effectrapport moet worden gemaakt. Dit betreft in de praktijk met name leidingen die over een lengte van 5 kilometer of meer zijn gelegen in een gevoelig gebied.

De vergunning wordt verleend door de Minister van Economische Zaken.

In artikel 1.7.1 van de Mijnbouwregeling is opgenomen welke gegevens moeten worden verstrekt bij de aanvraag om een vergunning tot aanleg van een pijpleiding.

Voor kabels tussen mijnbouwwerken op land hoeft geen vergunning op grond van het Mijnbouwbesluit te worden aangevraagd. Het aanleggen van kabels op het land is reeds afdoende geregeld in andere wetgeving, daarom zijn kabels op land niet onder de reikwijdte van het vergunningstelsel van de mijnbouwregelgeving gebracht.

27. Wat houdt de Telecommunicatiewet voor kabels in?

In Hoofdstuk 5 wordt geregeld de "Aanleg, instandhouding en opruiming van kabels".

De aanbieder van een openbaar elektronisch communicatienetwerk die het voornemen heeft werkzaamheden uit te voeren in verband met de aanleg, instandhouding of opruiming van kabels, stelt degene op wie de gedoogplicht rust (in dit geval het rijk als grondeigenaar) schriftelijk in kennis van dit voornemen en streeft vervolgens naar overeenstemming over de plaats, het tijdstip en de wijze van uitvoering van de werkzaamheden. Daarnaast dient hij dit bij openbare gronden te melden aan de desbetreffende gemeente. Rechthebbenden op bomen of beplantingen of de beheerders van de grond waarop de bomen of beplantingen zich bevinden zijn verplicht op schriftelijk verzoek van de aanbieder van een openbaar elektronisch communicatienetwerk binnen 2 weken de wortels daarvan in te korten, voor zover deze redelijkerwijs hinderlijk zijn of worden voor de instandhouding van kabels ten dienste van het netwerk waardoor de exploitatie van het netwerk in gevaar komt. De groei van bomen en planten mag verder echter niet belemmerd worden.

De aanbieder dient zo weinig mogelijk hinder te veroorzaken en eventuele schade te vergoeden.

28. Wat houdt hier de gedoogplicht in die wordt opgelegd?

De rechthebbende op of de beheerder van openbare gronden is verplicht te gedogen dat ten dienste van een openbaar elektronisch communicatienetwerk kabels in en op deze gronden worden aangelegd, in stand gehouden of opgeruimd. Voor zover het de aanleg, instandhouding of opruiming van andere dan lokale kabels betreft strekt de gedoogplicht zich tevens uit tot niet-openbare gronden, uitgezonderd tuinen en erven die met bewoonde percelen één geheel vormen. Voor zover het voor het aansluiten van gebruikers op een openbaar elektronisch communicatienetwerk nodig is, strekt de gedoogplicht zich wat lokale kabels betreft tevens uit tot niet-openbare gronden, met inbegrip van tuinen en erven die met bewoonde percelen één geheel vormen.

29. Voor wie zijn de kosten van het verleggen?

In dit kader van het aanleggen/verleggen van telecommunicatiekabels is Artikel 5.8 Telecommunicatiewet

van belang, die bepaalt dat de aanbieder van een netwerk op eigen kosten zijn kabels dient te verleggen als dit nodig is voor de oprichting van gebouwen of de uitvoering van werken door of vanwege de gedoogplichtige.

Artikel 5.3 (van overeenkomstige toepassing) biedt een geschilprocedure indien partijen niet tot overeenstemming kunnen komen wie van beiden de kosten van het verleggen dient te dragen. Volgens de Telecomwet mag een aanbieder van een netwerk kabels in de grond leggen zonder daarvoor een jaarlijkse vergoeding te betalen. In ruil hiervoor dient hij wel voor eigen kosten de kabels te verleggen indien de gedoogplichtige hem hiertoe verzoekt, in het geval van werken of (ver-)bouwen. De gedoogplichtige kan zo altijd over zijn grond beschikken op de wijze die hem goeddunkt. Echter, de Telecomwet voorziet wel in een procedure waarin het college van OPTA kan worden verzocht uit te zoeken of het verzoek tot verlegging en de toewijzing van de kosten hiervan, terecht is. Zo wordt misbruik van de regeling tegengegaan.

Na een verzoek van de grondeigenaar dienen de kabels dan ook direct te worden verlegd. Hieruit volgt dat het begrip 'overeenkomstige toepassing' niet anders gelezen kan worden dan dat als een aanbieder kennelijke bedenkingen uit tegen de kennisgeving van de gedoogplichtige, deze bedenkingen gezien moeten worden als een verzoek om een beschikking.

30. Wat houdt de Waterleidingwet met betrekking tot buisleidingen in?

De Waterleidingwet is gericht op het bevorderen van de volksgezondheid door de voorziening van drinkwater aan consumenten op een maatschappelijk verantwoorde wijze te waarborgen. De feitelijke levering van voldoende en kwalitatief goed drinkwater wordt verzorgd door daartoe aangewezen waterleidingbedrijven. Voor de distributie van drinkwater zijn watervoorzieningswerken nodig, waaronder transportleidingen. De taak van de waterleidingbedrijven om deugdelijk drinkwater te leveren impliceert ook de verantwoordelijkheid voor de aanleg (en onderhoud) van de hiervoor benodigde infrastructuur. Daarnaast kent de Waterleidingwet een hoofdstuk over de voorbereiding en totstandbrenging van watervoorzieningswerken om ervoor te zorgen dat ook in de toekomst een goede drinkwatervoorziening is gewaarborgd. In het voorstel voor de Drinkwaterwet, die de Waterleidingwet zal vervangen, is de plicht tot het tot stand brengen en in stand houden van de benodigde infrastructuur expliciet vastgelegd.

31. Wat houdt de Waterwet met betrekking tot buisleidingen in?

De wet zelf noemt geen kabels of buisleidingen, maar het leggen van kabels of leidingen is te kwalificeren als 'gebruik van een rijkswaterstaatswerk' in beheer bij Rijkswaterstaat. Die handeling is op grond van artikel 6.12, eerste lid (oppervlaktewaterlichamen en ondersteunende kunstwerken), art. 6.13, eerste lid, onder c (Noordzee) en 6.14 (waterkeringen) van het Waterbesluit watervergunningplichtig. In de Waterregeling zijn weliswaar uitzonderingen van de watervergunningplicht geformuleerd voor activiteiten die waterstaatkundig minder relevant worden geacht, maar het leggen van kabels en leidingen is hierin niet genoemd. De vergunningplicht voor kabels en leidingen blijft dus in beginsel overeind.

Als het gaat om werken van de beheerder zelf, onderhoudswerkzaamheden aan het rijkswaterstaatswerk of een kortdurend evenement in een oppervlaktewaterlichaam of Noordzeegebied bestaat een algemene wettelijke vrijstelling. In dat geval moet de activiteit echter wel worden gemeld en is een zorgplicht in art. 6.15 van het Waterbesluit van toepassing.

Bij aanleg of wijziging van waterstaatswerken van de beheerder dienen de kabels en leidingen betrokken te worden bij de opstelling van een projectplan op grond van artikel 5.4 van de Waterwet.

De vergunningaanvraag dient door bedrijven op grond van artikel 6.20 van het Waterbesluit digitaal te worden ingediend en de vergunning kan zowel bij de waterbeheerder als bij de gemeente (omgevingsloket) worden aangevraagd (art. 6.15 Waterwet).

Indien in een project samenloop plaatsvindt met een aanvraag om een watervergunning van het waterschap, bijvoorbeeld als de leiding niet alleen door een oppervlaktewaterlichaam gaat in beheer van Rijkswaterstaat maar ook door een dijk in beheer van het waterschap loopt, dient op grond van art. 6.17 van de Waterwet het 'hoogste gezag' een watervergunning te verlenen. Het hoogst bevoegde gezag is in principe

Rijkswaterstaat. Als het waterschap en Rijkswaterstaat hierover afwijkende afspraken hebben gemaakt, kan in een concreet geval ook het waterschap als bevoegd gezag voor de watervergunningverlening optreden. Overigens zijn op bijlage IV van de Waterregeling gebieden aangewezen binnen oppervlaktewaterlichamen waar Rijkswaterstaat géén waterstaatkundig beheerder is. Het gaat dan in het algemeen om (opgehoogde) gebieden, waar Rijkswaterstaat op basis van het Besluit rijksrivieren (Wbr) evenmin vergunning verleende voor het leggen van kabels en leidingen.

32. Wat houdt de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht m.b.t. buisleidingen in?

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO) is niet van toepassing op buisleidingen, omdat daarvoor geen bouwvergunningen en milieuvergunningen worden verleend. Het doel van de wet is de besluitvorming van verschillende overheden in het omgevingsrecht voor de betrokken burger gecoördineerd te laten plaatsvinden. Het gaat dan onder ander om een goede afstemming van milieu- en bouwbesluiten integraal door eenzelfde bevoegd gezag. In dit besluit zijn rechtsreeks milieuverplichtingen

4

Registratie van kabels en buisleidingen en publiekrechtelijke beperkingen

opgelegd aan exploitanten en zijn wijzigingen aan de buisleiding, die niet in overeenstemming zijn met het bestemmingsplan, niet toegestaan. Daarmee is gecoördineerde besluitvorming in dit besluit gewaarborgd.

Waarom eigendomsregistratie van kabels en buisleidingen bij het Kadaster?

Kabels en buisleidingen die tot een net behoren worden per 1 februari 2007 gezien als zelfstandige onroerende zaken op grond van artikel 20 van Boek 5 BW. Daarvoor was het sinds juni 2003 mogelijk telecomnetwerken als onroerende zaak te registreren op grond van de Kabelnettelevisie-arresten van de Hoge Raad.

Het betreft hier alle soorten kabels /of buisleidingen bestemd voor transport van vaste, vloeibare of gasvormige stoffen, van energie of van informatie.

De bevoegde aanlegger van de kabel of leiding (netwerk) blijft eigenaar van het netwerk. De eigendom gaat niet over naar de grondeigenaar wiens perceel door het netwerk wordt doorsneden.

Het zijn van een onroerende zaak maakt van het netwerk een “registergoed”, dat betekent dat netwerken kadastraal geregistreerd moeten worden. Artikel 3:17 BW zegt dat de aanleg en verwijdering van een netwerk een inschrijfbaar feit is.

De belangrijkste redenen voor teboekstelling van netwerken zijn:

- derdenbescherming;
- overdracht;
- vestiging hypotheek en andere beperkte rechten.

Bij de eigendomsregistratie wordt aan het netwerk een eigen kadastraal kenmerk toegekend.

Vermelding van dit kenmerk volstaat om het netwerk aan te duiden in (notariële) akten van levering en hypotheekstelling.

De kadastrale aanduiding van een net bestaat uit het woord netwerk, de naam van de database voor het gebied waarbinnen het net is gelegen (de namen en nummers van de databases stemmen overeen met de naam van de voormalige kadasterkantoren), een sectieletter voor het soort leiding en een volgnummer.

De volgende sectieletters worden gebruikt:

T Telecom
G Gas
E Elektra
O Olie
W Water
D Divers

In geval van elektriciteitsnetten wordt een nadere (cultuur)omschrijving toegevoegd, waaruit blijkt of het om een hoog-, een midden- of een laagspanningnet gaat.

34. Wie is bevoegd om een netwerk te registreren?

De bevoegde aanlegger als eigenaar.

35. Wat zijn de gevolgen van het niet registreren van netwerken bij het Kadaster?

De kadastrale registratie van netwerken is géén wettelijke verplichting. De netwerkexploitant is verantwoordelijk voor de registratie van zijn netwerk. Indien het netwerk niet is geregistreerd kan het netwerk niet rechtsgeldig worden overgedragen of worden belast met een hypotheekrecht. In het overgangsrecht is bepaald dat na 1 februari 2010 de niet registratie gevolgen kan hebben voor de derdenbescherming: de netwerkexploitant / bevoegd aanlegger kan zijn eigendomsrecht verliezen, indien het netwerk door een ander wordt geregistreerd en vervolgens wordt overgedragen aan een derde die te goeder trouw is.

36. Hoe luidt de procedure om tot kadastrale registratie van een netwerk te komen?

Voor een eerste registratie (voorafgaand aan overdracht of de vestiging hypotheekrecht) dient een notaris een verklaring op te maken die vervolgens elektronisch dient te worden ingeschreven in de openbare registers van het Kadaster. Voor de eerste registratie van het netwerk is notariële tussenkomst altijd vereist. Voorafgaand aan de registratie wordt door het Kadaster het voormelde kadastrale kenmerk toegekend. In de verklaring wordt de reden van eigendomsverkrijging vermeld onder verwijzing naar bewijsstukken, die volgens verklaring van de notaris de eigendomsverkrijging en bevoegd aanleggerschap genoegzaam aantonen. Bovendien dient de notaris te verklaren of het onderhavige netwerk niet al eerder is geregistreerd. Het kadaster kan dit voor de notaris onderzoeken.

De bewaarder van het kadaster en de openbare registers, die vermoedt dat de in te schrijven eigenaar in werkelijkheid (beschikkings)onbevoegd is, kan de notaris en belanghebbenden waarschuwen (artikel 3:19 lid 4 BW).

In de verklaring zelf hoeven niet alle kadastrale percelen, die door het netwerk worden doorsneden, vermeld te worden. Er kan worden volstaan met de vermelding van de toegekende netwerkaanduiding. Samen met de notariële verklaring wordt een (vooraf door het kadaster goedgekeurde) netwerktekening ingeschreven in het openbaar register. Door middel van deze digitale netwerktekening wordt het mogelijk door uitvergroting van alle door het netwerk doorsneden percelen, de kadastrale- en plaatselijke aanduidingen zichtbaar te maken. Deze raadpleegbaarheid is een vereiste die de kadastrale regelgeving vereist. De netwerkkaart kan door de eigenaar zelf worden aangeleverd dan wel kan door het Kadaster in opdracht worden vervaardigd.

37. Kan een geregistreerd netwerk na de eerste registratie worden gewijzigd en wat zijn de gevolgen van deze wijziging?

Na de eerste registratie zijn, afgezien van splitsing in appartementsrechten, alle in de kadastrale registratie gebruikelijke wijzigingen mogelijk. Een netwerk kan worden gedeeld, vergroot, verenigd, gewijzigd en

worden belast met beperkte rechten, zoals hypotheek. In geval van deling of wijziging dienen vooraf nieuwe kadastrale netwerkaanduidingen te worden gevraagd onder overlegging van een tekening, die het gewijzigde netwerk weergeeft. Indien een netwerk wordt uitgebreid, kan een nieuwe kadastrale netwerkaanduiding voor alleen de uitbreiding worden gevraagd. Een aantal op elkaar aangesloten netten kan op verzoek van de eigenaar worden verenigd en van één kadastrale netwerkaanduiding worden voorzien. Voor de registratie als een apart netwerk dient het netwerk als “feitelijk functionele eenheid” te functioneren (zie vraag 36).

38. Is het geregistreerde netwerk zichtbaar op de kadastrale kaart?

Nee, het netwerk is niet zichtbaar op de kadastrale kaart, omdat dit uit het oogpunt van openbare orde en veiligheid niet gewenst is.

Wel kan het gelede tracé worden afgeleid uit de netwerktekening die aan het in het openbare register ingeschreven stuk is toegevoegd.

Het tracé wordt echter dan zo getoond dat na uitvergroting de exacte ligging van het netwerk niet af te leiden is. Net als bij de kadastrale kaart het geval is, is de reden voor de beperking van de raadpleegbaarheid dat de leg- en liggegevens van de netwerken slechts beperkt openbaar zijn op grond van afspraken met de leidingeigenaren in verband met veiligheidsrisico's.

Slechts notarissen en deurwaarders die bij het uitoefenen van hun wettelijke taken de bezwaardheid van netwerken met hypotheek- en of beslagrechten dienen te onderzoeken, hebben toegang tot de netwerkkaarten waar tot op perceelsniveau zichtbaar is welke percelen het netwerk doorsnijdt.

39. Moet de (decentrale) overheid overgaan tot registratie van haar eigen netwerken welke liggen in openbare grond?

Kadastrale registratie is géén wettelijke verplichting. Daarom zal registratie vaak pas aan de orde zijn als aan een derde de eigendom van een onroerende zaak wordt overgedragen waarbij de overheid zich de eigendom van het kabelnet wil voorbehouden. Tevens zal registratie aan de orde zijn als de overheid verwacht dat een derde partij de eigendom van het kabelnet wil claimen. Registratie is dan het middel om het eigendomsrecht naar derden toe te laten blijken.

40. Kan één netwerk meerdere kadastrale aanduidingen hebben?

Afzonderlijke kadastrale netwerken kunnen verschillende eigenaren hebben ook al lijkt het netwerk technisch één geheel te vormen. Dit heeft te maken met het feit dat een gedeelte van een netwerk een functionele eenheid kan zijn, waaraan een afzonderlijke kadastrale aanduiding kan worden toegekend. In geval van bijvoorbeeld een kringnetwerk dat voor transport van telecommunicatiesignalen is aangelegd door een woningbouwvereniging en is aangesloten op het hoofdnetwerk van een telecomaandbieder, kunnen kringnetwerk en hoofdnetwerk onder verschillende kadastrale aanduidingen met verschillende eigenaren worden geregistreerd. Voor de registratie als deelnetwerk is wel noodzakelijk dat het deelnetwerk een “feitelijk functionele eenheid” is. Het apart te registreren netwerk dient een zekere zelfstandigheid te hebben. Volgens recente jurisprudentie is dit afhankelijk van de verkeersopvatting.

41. Wat is het gevolg als een besluit onder de werking van de Wkpb valt?

Op grond van de Wkpd dienen dergelijke besluiten in het openbare register van het kadaster te worden ingeschreven. Iemand die het openbare register raadpleegt en geen besluit op het onderzochte perceel aantreft mag daar in beginsel ook vanuit gaan. Als een bestaand besluit ten onrechte niet gepubliceerd is, dan zal het nalatige bestuursorgaan (het kadaster of het ministerie) aansprakelijk zijn op grond van onrechtmatige daad (zie art 17 Wkpb).

42. Wat als de kadastrale percelen waar het besluit betrekking op heeft vernummeren?

Het grondstuk dat onderwerp van het besluit is, wordt in beginsel aangeduid door vermelding van de

kadastrale aanduiding van het gehele perceel, waarvan (evt.) een gedeelte belast is met de gedoogplicht. Als zo een perceel wordt gesplitst in meerdere percelen zal het kadaster bij het besluit de aantekening “in onderzoek” plaatsen en het ministerie daarvan in kennis stellen. Het ministerie heeft dan 4 weken de tijd (art 16 Wkpb) om aan te geven welke van de nieuwe percelen onderwerp van het besluit is. Als het ministerie dit binnen de gestelde termijn verzuimt waardoor onbelaste grond onnodig als belast wordt aange-merkt, is het ministerie uit onrechtmatige daad voor schade aansprakelijk.

43. Is er een mogelijkheid de terugmelding door het Kadaster te voorkomen?

Als het ministerie een contourentekening mee laat inschrijven, waarop de grenzen staan van het maximaal te belasten grondgebied, valt het kadaster, in geval van splitsing van een perceel, het ministerie niet lastig met de vraag welke nieuwe percelen wel en niet bezwaard zijn. Het kadaster heeft dan immers de mogelijkheid dit op grond van de ingeschreven contourentekening te bepalen (een voorwaarde is wel dat de betreffende tekening past in het coördinatenstelsel van de kadastrale kaart);

44. Hoe snel moet publicatie van het besluit bij het kadaster plaatsvinden?

Het ministerie loopt het risico van aansprakelijkheid als het besluit niet binnen 4 dagen na de dag van bekendmaking bij het kadaster wordt aangeboden. Dit volgt uit artikel 15 Wkpb; Het kadaster dient volgens haar Kwaliteitshandvest ontvangen besluiten uiterlijk 9.00 uur de volgende werkdag door vermelding in de kadastrale registratie aan de notaris (en overige raadplegers) kenbaar te maken;

45. Vallen besluiten die genomen zijn voor de inwerkingtreding (1 juli 2007) van de Wkpb ook onder de werking ervan?

Ja, dit volgt uit artikel 17b van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen (Wkpb). Op grond daarvan was het noodzakelijk om besluiten die nog niet in het openbare register waren ingeschreven, alsnog voor 1 juli 2009 ter inschrijving aan te bieden. Sinds 1 juli 2009 is het ministerie aansprakelijk voor de schade die ontstaat als gevolg van het niet-kenbaar zijn van besluiten die voor de inwerkingtreding zijn genomen.

5 Wet Informatie- Uitwisseling Ondergrondse Netten (grondroerdersregeling)

46. Wat is het doel van de Grondroerdersregeling?

Het doel van de wet is het zoveel mogelijk voorkomen van schade aan kabels of leidingen bij de uitvoering van graafwerkzaamheden.

In Nederland bevindt zich een grote hoeveelheid kabels en leidingen in de grond. Het gaat in totaal om zeker 1,75 miljoen kilometer. Bij het uitvoeren van graafwerkzaamheden worden regelmatig kabels of leidingen beschadigd. Jaarlijks gaat het om circa 40.000 graafincidenten. Dit kost veel geld. Alleen al de directe schade aan kabels en leidingen bedraagt naar schatting 40 tot 75 miljoen euro per jaar. Naast deze directe schade leidt een graafincident ook tot onderbreking van de levering van bijvoorbeeld gas, elektriciteit of telecomsignalen. Dat betekent ook veel overlast voor burgers en bedrijven. Bovendien kan een graafincident levensgevaarlijk zijn voor de graver en zijn omgeving.

Per 1 juli 2008 is de Grondroerdersregeling, of de Wet Informatie-uitwisseling Ondergrondse netten (WION), in werking getreden.

Deze wet regelt

1. de informatie-uitwisseling tussen netbeheerders enerzijds en grondroerders anderzijds;
2. het zorgvuldig graven en het zorgvuldig opdrachtgeverschap; en
3. ondergrondse infrastructuur moeten elkaar onderling niet hinderen.

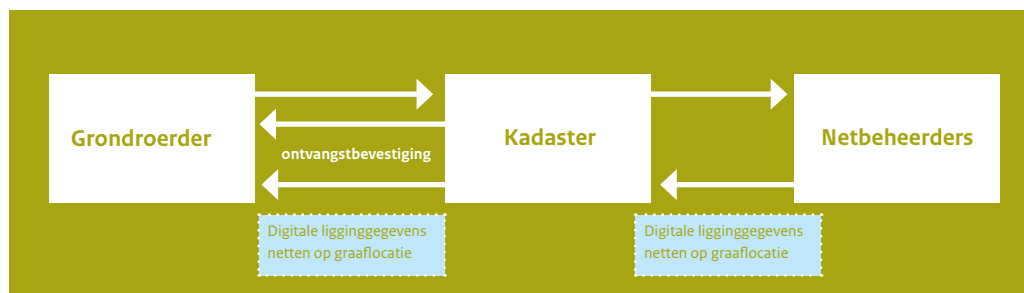
De regelgeving bestaat uit een wet, Algemene Maatregel van Bestuur en een ministeriële regeling.

47. Hoe ziet het informatie-uitwisseling proces eruit?

De grondroerder is wettelijk verplicht om kabel- en leidinginformatie bij het Kadaster op te vragen als hij wil gaan graven. De netbeheerders moesten tussen 1 juli 2009 en 1 oktober 2009 hun beheerpolygonen aanleveren bij het Kadaster. Zo weet het Kadaster welke netbeheerders belangen hebben liggen in het gebied waar gegraven gaat worden. Ook wijzigingen in de beheerpolygonen dienen aan het Kadaster door gegeven te worden. De netbeheerder is daarnaast verplicht om nauwkeurige informatie te verstrekken over de ligging van kabels en buisleidingen. Het Kadaster verzorgt de informatie-uitwisseling tussen netbeheerder en de grondroerder. Het Agentschap Telecom, onderdeel van het Ministerie van Economische Zaken, ziet toe op de naleving van de wet.

NB. Het Kadaster heeft de dienstverlening van het vroegere Kabels en Leidingen Informatie Centrum (KLIC) overgenomen. Dat betekent dat het Kadaster de informatie-uitwisseling tussen netbeheerder enerzijds en grondroerder anderzijds verzorgt.

Via Internet kan een geregistreerde aanvrager een melding doen bij het Kadaster. Deze aanvraag wordt doorgezet naar de betrokken netbeheerders in dat gebied. Netbeheerders zijn vanaf 1 juli 2010 verplicht actueel kaartmateriaal digitaal en op een uniforme wijze terug te leveren aan het Kadaster. Dit betekent dan dat er op dezelfde schaal en op een uniforme presentatiewijze het materiaal geleverd wordt. Het Kadaster

bundelt het kaartmateriaal, voegt de uniforme ondergrond (de GBKN) toe en stelt alles, inclusief een gelaagd PDF document digitaal ter beschikking aan de aanvrager (figuur hieronder). Hierdoor neemt het gebruiksgemak van de grondroerder toe.

48. Wanneer moet een aannemer/grondroerder een melding doen?

Een grondroerder die mechanische graafwerkzaamheden wil uitvoeren, moet een melding doen. Voor graafwerkzaamheden die met een schop kunnen worden verricht, is geen melding verplicht. Als de grondroerder in eigen grond gaat graven of hij heeft de grond in eigen beheer én hij weet dat er sinds de vorige graafmelding geen kabels of leidingen zijn gelegd of verlegd, dan hoeft hij geen nieuwe melding te doen, tenminste als de graafwerkzaamheden niet dieper de grond ingaan dan 50 cm. Als de werkzaamheden wel dieper gaan, dan moet hij een nieuwe melding doen. Omdat bijvoorbeeld gasleidingen meestal op minimale diepte liggen van 60 cm, moet er bij graafwerkzaamheden die dieper gaan dan 50 cm wel telkens gemeld worden. Een graafmelding moet tussen 3 en 20 werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden worden gedaan.

49. Wie kunnen er nog meer een melding doen?

Een opdrachtgever of een grondroerder kan ook bij het Kadaster een zogenaamd oriëntatieverzoek doen om graafwerkzaamheden te kunnen voorbereiden. Weten wat er in de grond ligt is vaak belangrijk om werkzaamheden goed te kunnen voorbereiden. Ook bestuursorganen kunnen een oriëntatieverzoek doen als ze deze informatie nodig hebben voor het uitvoeren van hun taken. Bij het maken van bestemmingsplannen of rampenplannen willen bestuursorganen weten waar kabels en leidingen in de grond liggen. Ook hiervoor kan men bij het Kadaster terecht.

50. Hoe moeten netbeheerders de tekeningen aanleveren?

Een netbeheerder is verplicht om de gegevens uit te wisselen conform het Informatie Model Kabels en

Leidingen (IMKL). Het gaat hierbij om de gegevens over de kabels en leidingen die hij beheert. De kabels en leidingen op de kaart moeten een nauwkeurigheid hebben van 1 meter; er mag dus een afwijking bestaan van 1 meter. De diepteligging van de kabel of leiding is niet verplicht. Meer afspraken over de uit te wisselen gegevens en de wijze waarop de kaartlagen geleverd moeten worden zijn vastgelegd in het de ministeriële regeling.

51. Moet elke netbeheerder gegevens aanleveren en geldt dit voor al zijn kabels en leidingen?

Nee, de huisaansluitingen maken geen deel uit van de grondroerdersregeling. Er is dus geen plicht om de informatie hierover uit te wisselen. Overigens doen veel netbeheerders dat wel voor zover er om gevraagd wordt en zij daarover beschikken.

Ook eigenaren die voor het uitoefenen van hun beroep of bedrijf een kabel of leiding hebben, moeten hun gegevens beschikbaar stellen en hun belang melden bij het Kadaster. Als een particulier een kabel of leiding beheert (bv. tuinverlichting of riolering vanaf de erfgrans tot aan het huis) dan valt hij niet onder de grondroerdersregeling, omdat particulieren zijn vrijgesteld.

In de ministeriële regeling is een vrijstellingsbepaling opgenomen. Globaal komt het erop neer dat netbeheerders die netten in eigen, niet-openbare, grond hebben liggen of in grond die zij beheren vrijgesteld zijn van de informatie-uitwisseling. Deze netten moeten dan wel alleen voor eigen gebruik bestemd zijn en geen gevaarlijke inhoud bevatten.

Overigens vallen de kabels of leidingen die niet meer in gebruik zijn, wel onder de grondroerdersregeling en moet de informatie hierover dus worden uitgewisseld.

52. Wat houdt het zorgvuldig graven in?

De wet verplicht grondroerders zorgvuldig te graven. Het zorgvuldig graven houdt in dat er:

- a. dat er een graafmelding bij het Kadaster wordt gedaan;
- b. dat deze informatie op de graaflocatie aanwezig is; en
- c. dat er onderzoek wordt gedaan naar de ligging van kabels en leidingen, bv. door het graven van proefsleuven.

Het CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeertechniek) heeft de richtlijn "zorgvuldig graafproces" ontwikkeld. Deze richtlijn gaat uitgebreid in op het zorgvuldig graven en is in samenwerking met betrokken partijen (grondroerders en netbeheerders) tot stand gekomen.

De opdrachtgever heeft de plicht de grondroerder voldoende tijd en gelegenheid te geven, zodat deze het werk op zorgvuldige wijze kan uitvoeren.

53. Op welke wijze en over welke netten moeten gegevens geleverd worden door een netbeheerder?

Afspraken over de definities van de uit te wisselen gegevens en de wijze waarop de kaartlagen geleverd moeten worden, zijn vastgelegd in het Informatie Model Kabels en Leidingen (IMKL).

Een netbeheerder moet conform IMKL gegevens leveren over alle kabels en leidingen in eigendom/beheer zijn. Ook de kabels of leidingen die niet meer in gebruik zijn, vallen hier onder. In veel gemeenten is het gebruikelijk dat particulieren verantwoordelijk zijn voor de riolering vanaf de erfgrans tot aan het huis. In dit geval is de gemeente dus niet verantwoordelijk voor het aanleveren van de gegevens, omdat de gemeente niet de beheerder is voor dit gedeelte van het net.

Ook eigenaren van één enkele kabel of leiding moeten hun gegevens beschikbaar stellen en hun belang melden bij het Kadaster.

54. Op welke wijze ontvangen de aanvragers hun informatie?

Elke netbeheerder levert per type netwerk, kaartlagen in raster formaat (in elk geval de ligging en facultatief, annotatie en maatvoering). Deze kaartlagen worden per melding bij elkaar gezet en beschikbaar gesteld door het Kadaster. Deze bestanden kunnen in een CAD of GIS pakket/viewer worden ingelezen. Daarnaast maakt het Kadaster een zogenaamde comfort-levering door de verschillende kaartlagen in een -gelaagde- PDF document bij elkaar te zetten.

55. Wat zijn de belangrijkste verplichtingen voor de betrokken partijen?

De verplichtingen uit de “Informatie-uitwisseling ondergrondse netten” op een rij:

- melden van graafwerkzaamheden bij Kadaster door middel van een KLIC melding door de grondroerders;
- leveren van digitale bestanden met de ligginggegevens van kabels en leidingen conform het Informatie Model Kabels en Leidingen (IMKL) door de netbeheerders;
- zorgvuldige uitvoering van graafwerkzaamheden;
- treffen van voorzorgsmaatregelen voor beheerders van netten met gevaarlijke inhoud.

56. Aan welke verplichtingen moet een overheid voldoen?

De overheid wordt niet in de artikelen van de wet genoemd (alleen bij het artikel over weesleidingen, zie hieronder). Het antwoord op deze vraag hangt af van welke taak/rol de overheid vervult: netbeheerder, grondroerder of opdrachtgever van graafwerkzaamheden. Ook overheidspartijen zoals gemeenten, provincies en waterschappen of private partijen, kunnen meerdere taken/rollen vervullen. Vanuit de taak van netbeheerder gelden voor gemeenten andere verplichtingen dan vanuit de taak van grondroerder of opdrachtgever die gemeenten ook vervullen.

De taken van het Rijk:

De taak als netbeheerder

Op hoofdlijnen zijn dit de verplichtingen: Vanuit de hoedanigheid van netbeheerder is een overheidsorgaan verplicht om gegevens aan de grondroerder (de graver) te verstrekken over de ligging van kabels en leidingen, waar het beheerder van is.

De taak als opdrachtgever

Vanuit de hoedanigheid van opdrachtgever van mechanische graafwerkzaamheden moet een overheidsorgaan ervoor zorgen dat degene die de graafwerkzaamheden uitvoert, de grondroerder, de tijd en gelegenheid krijgt dit op een zorgvuldige wijze te doen.

De taak als grondroerder

Vanuit de hoedanigheid van grondroerder is er de plicht om voorgenomen graafwerkzaamheden te melden bij het Kadaster. De grondroerder moet het ontvangen kaartmateriaal bestuderen en de graafwerkzaamheden zorgvuldig uitvoeren.

Voor gemeenten geldt daarbij:

Met betrekking tot weesleidingen die aan een gemeente gemeld zijn, heeft de gemeente de taken van een netbeheerder, met dien verstande dat het niet noodzakelijk is om het gehele gemelde net in te meten. Alleen van de blootgelegde kabel of buisleiding moeten gegevens worden uitgewisseld. Wel moet de gemeente, wanneer afwijkende ligging gemeld wordt van het betreffende net, de gegevens aanpassen. Zie ook het onderwerp “Weesleidingen”.

57. Wat zijn weesleidingen en welk procedure geldt hiervoor?

Een weesleiding is een kabel of leiding waarvan na onderzoek door het Kadaster niet duidelijk is wie de beheerder is. De grondroerder meldt, vanaf 1 juli 2010, een afwijkende situatie terug aan het Kadaster. Het Kadaster zorgt ervoor dat de desbetreffende gemeente en de betrokken partijen worden geïnformeerd. Als er na 10 werkdagen geen beheerder is gevonden krijgt het net de status van weesleiding. Het Kadaster zorgt ervoor dat de desbetreffende gemeente wordt geïnformeerd. De gemeente krijgt de plicht de kabel of leiding in haar gegevensbeheer op te nemen. Een volgende grondroerder die op die locatie graafwerkzaam-

heden uitvoert, krijgt van de gemeente de gegevens over de weesleidingen en daardoor volledige informatie over alle in de grond aanwezige kabels of leidingen.

58. Moeten netbeheerders ook gegevens over huisaansluitingen verstrekken?

Nee, huisaansluitingen maken geen deel uit van de grondroerdersregeling. Er is dus geen plicht om de informatie hierover uit te wisselen. Veel netbeheerders verstrekken op verzoek van de grondroerder hierover wel - op vrijwillige basis- informatie.

De huisaansluitingen lopen tot waar de netbeheerder zijn net heeft lopen. Als dit tot de erfgrans is en de bewoner is verantwoordelijk voor het laatste gedeelte (vanaf erfgrans tot in huis), dan is de netbeheerder verantwoordelijk voor het gedeelte tot aan de erfgrans.

59. Wat is de rol van particulieren?

Particulieren hoeven hun netten niet te registreren en daardoor ook geen informatie te verstrekken over de ligging van hun netten. Zij moeten wel een melding doen bij het Kadaster als ze mechanisch willen gaan graven.

60. Wat is een oriëntatiemelding?

Naast de graafmelding is er in de wet ook de zogenaamde oriëntatiemelding opgenomen. Dit geeft projectontwikkelaars, opdrachtgevers en overheden de mogelijkheid vooraf inzicht te krijgen in de situatie van kabels en leidingen in de ondergrond. Dit ten behoeve van het maken van plannen. Zodra er echt gegraven moet worden dan moet er opnieuw een melding worden gedaan. Ook overheidsinstanties kunnen een oriëntatiemelding doen bijvoorbeeld door gemeenten om taken op het gebied van ruimtelijke ordening uit te oefenen of voor het uitvoeren van veiligheidstaken.

61. Wie is verantwoordelijk voor de administratie bij de overdracht van eigendom van netwerken van de ene netbeheerder naar de andere netbeheerder?

Het is de taak van de nieuwe netbeheerder om dit te melden bij het Kadaster. Bij het Kadaster kan de belangen database alleen gemuteerd worden door de daadwerkelijke netbeheerder. Het gaat hier uitdrukkelijk niet om de eigendomsregistratie, maar om het registreren van belangenbeheer (in de wet genoemd beheerpolygon) bij het Kadaster.

62. Wat zegt de grondroerdersregeling over netten die elkaar niet mogen hinderen?

Dit onderdeel is een bijzondere bepaling in de grondroerdersregeling. De wet zegt dat de aanleg, instandhouding en opruiming van netten zo moet gebeuren dat het

- a. geen gevaar oplevert voor andere netten of
- b. dat andere netten zonder noodzaak niet worden bemoeilijkt. Soms kan het niet anders dan dat netten elkaar toch hinderen.

Mocht de netbeheerder in strijd handelen met a. of b. dan moet hij op eigen kosten maatregelen nemen om het gevaar of de hinder te beëindigen. Een maatregel kan bijvoorbeeld zijn dat hij de kabel of leiding verlegt.

63. Waar kan men nadere informatie over de Grondroerdersregeling (Wion) vinden?

Meer informatie is te vinden op www.kadaster.nl/klic. Hierop staan nog veel meer vragen en antwoorden. Ook is er informatie te vinden over hoe u een graafmelding moet doen. Op de site www.agentschap-telecom.nl staat informatie van de toezichthouder, zoals het toezichtarrangement. Op de site www.minez.nl (zoekterm grondroerdersregeling invullen) is de wetgeving terug te vinden of op www.wetten.nl (zoekterm ondergrondse netten invullen).

Alle buisleidingen gevaarlijke stoffen in Nederland

6

Externe veiligheid

64. Wat is het huidige beleid voor buisleidingen?

Het rijksbeleid voor nieuwe hoofdtransportleidingen stond in het Structuurschema buisleidingen (SBUI) uit 1985, dat geen verplichting voor de opname hiervan in bestemmingsplannen kende. Het uitgangspunt was wel dat provincies in streekplannen zones of stroken opnamen voor buisleidingen. Een structuurvisie wordt de opvolger van het Structuurschema buisleidingen. VROM verwacht eind 2010 klaar te zijn met deze Structuurvisie buisleidingen.

Het Rijk wil immers ruimte reserveren voor toekomstige buisleidingen voor gevaarlijke stoffen om transport van grondstoffen en chemische stoffen tussen belangrijke industriële clusters en havengebieden in binnen- en buitenland in de toekomst te kunnen blijven garanderen (conform het nationale ruimtelijk beleid), om de functie van Nederland als gasrotonde van Europa waar te kunnen maken en om via afvang, transport (via buisleidingen) en opslag van CO₂ aan de klimaatdoelstellingen te kunnen voldoen. Concentratie in buisleidingstroken geniet de voorkeur.

De buisleidingen voor Defensie en water vallen niet onder dit structuurschema, immers deze hebben eigen structuurschema's (respectievelijk het Structuurschema Militaire Terreinen en het Structuurschema Drink- en Industriewatervoorziening)!

65. Hoe zit het met de veiligheidsafstanden voor buisleidingen?

VROM heeft al eerder veiligheidsafstanden vastgelegd die aangehouden moeten worden tussen een buisleiding en bijvoorbeeld woningen, scholen en ziekenhuizen. Deze afstanden staan in twee brieven (circulaires) van VROM aan gemeenten en provincies:

- de circulaire ‘Zonering langs hoge druk aardgastransportleidingen’ uit 1984
- de circulaire ‘Bekendmaking van beleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1-, K2- K3-categorie’ van 1991.

Verder is door de ministers van Verkeer en Waterstaat, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en VROM meer recent een circulaire over de risiconormering voor het vervoer van gevaarlijke stoffen in de Staatscourant gepubliceerd:

- ‘Circulaire Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen’ 2004

Na de constatering dat het beleid met betrekking tot hoofdtransportleidingen voor gevaarlijke stoffen een aantal tekortkomingen kent, wordt het dossier sinds 2005 door VROM in lijn gebracht met het externe veiligheidsbeleid voor inrichtingen en (in de toekomst) voor vervoer van gevaarlijke stoffen over weg, water en spoor gebracht. Uitgangspunt is dan ook rond deze buisleidingen een basisveiligheidsniveau te bieden.

66. Hoe gaat het toekomstig beleid voor buisleidingen er uit zien?

De basis zit in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) het (ontwerp)Besluit externe veiligheid buisleidingen (zie Staatscourant, nr. 12819 dd. 28 augustus 2009). Deze AMvB stelt eisen aan de risiconormering en zonering langs buisleidingen, het opnemen van buisleidingen in bestemmingsplannen, technische eisen, het aanwijzen van een toezichthouder, melding van incidenten en beschikbaarheid van noodplannen. Verder zal er een zorgplicht voor leidingexploitanten komen voor het veilig beheer van buisleidingen. Leidingexploitanten moeten kunnen aantonen en de toezichthouder (de VROM-Inspectie en voor een aantal leidingen het Staatstoezicht op de Mijnen) moet kunnen controleren dat aan deze zorgplicht is voldaan. Tevens richt de AMvB zich dus tot het bevoegd gezag voor de ruimtelijke ordening.

De buisleidingen zijn geregistreerd bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de informatievoorziening voor buisleidingen is ook verbeterd door buisleidingen zichtbaar te maken op de provinciale risicokaarten.

67. Hoe staat het met de nieuwe veiligheidsafstanden voor aardgasleidingen?

Gasunie en het RIVM hebben het rekenmodel Pipesafe, dat eind jaren '90 door Gasunie met andere gastransportbedrijven werd ontwikkeld opnieuw beschouwd. Een aantal veiligheidsmaatregelen die Gasunie reeds uitvoert, zijn verwerkt en ook de effecten van een aantal beleidsmaatregelen (oa. grondroerdersregeling) zijn opgenomen. Over de wijze van modelleren van de risico's van aardgastransportleidingen bestaat overeenstemming tussen Gasunie en RIVM. Inmiddels zijn de consequenties van het vaststellen van het basisveiligheidsniveau (plaatsgebonden risico PR 10⁻⁶ per jaar) voor hogedrukaardgastransportleidingen van de Gasunie in hoofdlijn bekend. Hierdoor is een adequater beeld ontstaan van de veiligheids-situatie rond deze aardgastransportleidingen dan daarvoor het geval was. Ook de consequenties voor overige aardgasexploitanten worden inmiddels bepaald.

Het basisveiligheidsniveau is uitgangspunt bij de aanleg van nieuwe buisleidingen en bij ruimtelijke ontwikkelingen zoals de bouw van een woonwijk nabij bestaande buisleidingen. Voor nieuwe aardgastransportleidingen kan de risicoafstand in beginsel beperkt worden tot een belemmerde strook van 5 meter ter weerszijden van de leiding.

Het (ontwerp)besluit externe veiligheid buisleidingen geeft aan wie initiatiefnemer moet zijn voor de bestaande knel- en aandachtspunten en dus voor het aanpakken van de mogelijke saneringsopgave.

68. Wat zijn de problemen bij buisleidingen voor gevaarlijke stoffen?

Uit onderzoek (rapport ‘Samen voor de buis’ van december 2004) is gebleken dat onder andere de wet- en regelgeving voor buisleidingen met gevaarlijke stoffen tekort schoot. Ook moesten veiligheidsafstanden rond buisleidingen, het beheer en toezicht en de registratie van de ligging van buisleidingen worden verbeterd. De veiligheidssituatie rond buisleidingen voldoet dus niet aan het basisveiligheidsniveau zoals dat normaliter gehanteerd wordt. Inmiddels zijn of worden de methodieken om de risico's van buisleidin-

gen te kunnen berekenen, ontwikkeld en deze komen beschikbaar voor b.v. mede-overheden, zodat zij zelf de berekeningen van de risico's kunnen (laten) uitvoeren.

69. Wie is verantwoordelijk voor buisleidingen voor gevaarlijke stoffen?

Natuurlijk is de exploitant van een buisleiding verantwoordelijk voor de veiligheid rond zijn buisleiding en het bevoegd gezag (meestal de gemeente) is verantwoordelijk voor de ruimtelijke inpassing van die buisleiding. Maar sinds maart 2005 is VROM verantwoordelijk voor het beleid voor buisleidingen voor gevaarlijke stoffen. Naast VROM blijven ook andere ministeries verantwoordelijkheden houden voor buisleidingen:

Zo ontwikkelt VROM samen met het ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W) en het ministerie van Economische Zaken (EZ) samen de Structuurvisie Buisleidingen als rijksvisie op buisleidingen. VROM en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) werken aan een verbetering van de aanpak van calamiteiten met buisleidingen.

EZ heeft daarnaast de Wet informatieuitwisseling ondergrondse netwerken opgesteld voor een meldingsplicht voor graafwerkzaamheden in de buurt van kabels en leidingen. Deze zogenoemde grondroerdersregeling leidt er toe dat gegevens over de ligging van kabels en leidingen sneller en beter worden aangeleverd zodat bij graafwerkzaamheden zorgvuldiger wordt gegraven.

70. Wat wil VROM nu precies aan de buisleidingen doen?

VROM wil alle tekortkomingen in het beleid voor buisleidingen opgelost hebben en de veiligheid van buisleidingen in wet- en regelgeving vastleggen. De voorgestelde aanpak houdt onder meer in:

- het aanpassen van wetgeving en concessieverlening voor de aanleg van buisleidingen;
- het opstellen van nieuwe veiligheidseisen (inclusief randvoorwaarden voor sanering) voor aardgasleidingen en andere gevaarlijke stoffen;
- het opzetten van deugdelijke registratie van essentiële leidinggegevens;
- het vastleggen van buisleidingen in ruimtelijke plannen;
- het maken van afspraken over veiligheidszorgsystemen;
- het opzetten van een adequate toezichtorganisatie met duidelijke verantwoordelijkheden;
- het opzetten van een calamiteitenorganisatie buisleidingen;
- een strategische visie voor buisleidingen en buisleidingvervoer ontwikkelen en die met de ruimtelijke reserveringen in de Structuurvisie buisleidingen en de AMvB Ruimte vastleggen.

71. Wat doet VROM voor gemeenten en provincies?

De VROM-Inspectie helpt waar nodig gemeenten, provincies en buisleidingexploitanten bij vragen met betrekking tot de externe veiligheid of andere milieuaspecten rond buisleidingen. Gemeenten en provincies kunnen ook in het kader van de provincie- en gemeenteonderzoeken bezoek krijgen van de VROM-Inspectie. Daarbij besteedt de VROM-Inspectie ook aandacht aan buisleidingen. Zij kijkt of buisleidingen correct zijn weergegeven in streek- en bestemmingsplannen, of bij de afgifte van vergunningen rekening wordt gehouden met buisleidingen en of de rampenplannen adequaat zijn. De VROM-Inspectie gaat ook veelal samen met Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) bij leidingexploitanten op bezoek om vooruitlopend op de regelgeving toe te zien op de veiligheid. Verder is de VROM-Inspectie betrokken bij incidenten met buisleidingen.

Ten slotte is VROM betrokken bij de Kennistafel buisleidingen. Dit vormt een onderdeel van het IPO-project Kennisbank en Kennisnetwerk EV in het kader van de programmafinanciering Externe Veiligheid. Doel van het project is een betere uitwisseling van praktijkervaringen met buisleidingen bij gemeenten

en provincies tot stand te brengen en voor andere gemeenten beschikbaar te maken via de website <http://www.relEVant.nl>.

72. Waarom moeten risico's in kaart worden gebracht?

Sinds de vuurwerkramp in Enschede op 13 mei 2000 heeft de overheid haar veiligheidsbeleid drastisch bijgesteld. De commissie Oosting, die de ramp in Enschede onderzocht, signaleerde een reeks tekortkomingen met betrekking tot veiligheid. De commissie concludeerde onder meer dat zowel de overheid als burgers te weinig inzicht hebben in risicovolle situaties in de omgeving. De maatregelen die de ministeries van VROM en BZK hebben genomen om risicovolle situaties in kaart te brengen, zijn inmiddels vastgelegd in wet- en regelgeving. De ministeries van VROM en BZK hebben in samenwerking met provincies en gemeenten ervoor gezorgd dat de regelgeving en uitvoering op elkaar zijn afgesteld. Op 30 maart 2007 is het Registratiebesluit externe veiligheid en artikel 6a van de Wet rampen en zware ongevallen in werking getreden; de daarop gebaseerde ministeriële regeling provinciale risicokaarten is op 18 april 2007 in werking getreden. De daarmee verzamelde risicogegevens worden via de provinciale risicokaarten beschikbaar gesteld aan de burger en overheden. Hiermee is het gewenste inzicht in risicovolle situaties voor een ieder toegankelijk.

73. Wat is het Registratiebesluit externe veiligheid?

Het registreren van risicosituaties met gevaarlijke stoffen (in inrichtingen, via transportroutes en buisleidingen) is op twee manieren vastgelegd in de milieuwetgeving:

- in artikel 12.12 van de Wet milieubeheer is de registratieplicht voor risicovolle situaties aangegeven;
- in het Registratiebesluit Externe Veiligheid is vastgelegd welk bevoegd gezag welke informatie m.b.t. risicovolle situaties beschikbaar moet stellen.

Vanaf 30 maart 2007 zijn gemeenten, provincies en rijk verplicht de risicogegevens over gevaarlijke stoffen aan te leveren. De verplichting geldt voor alle overheden die milieuvergunningen verlenen waar risicovolle situaties kunnen voorkomen. Deze overheden zijn immers verantwoordelijk voor het toezicht op 'bedrijfsmatige activiteiten' met mogelijke gevolgen voor milieu en veiligheid. In de Wet milieubeheer is geregeld welke overheden voor welke bedrijfsmatige activiteiten vergunningen verlenen. Uiterlijk 30 maart 2008 dienden de gegevens in het bezit te zijn van het RIVM, beheerder van het Register risicosituaties gevaarlijke stoffen (risicoregister).

74. Wat is het risicoregister?

Het risicoregister - officieel het Register risicosituaties gevaarlijke stoffen (RRGS) - is een landelijk register waarin risicosituaties met gevaarlijke stoffen worden vastgelegd. In het register staan alle bedrijven die giftige, brandbare, explosieve en nucleaire stoffen verwerken of opslaan en transportroutes en buisleidingen voor deze stoffen. Het register gaat alleen over risico's van zware ongevallen waarbij grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen plotseling vrij kunnen komen. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) beheert het register.

De gegevens uit dit register worden via de provinciale risicokaarten openbaar gemaakt (zie vraag Risicokaarten).

75. Welke gegevens bevat het risicoregister?

Het Risicoregister bevat onder andere:

- ligging van bedrijven, transportroutes en buisleidingen voor gevaarlijke stoffen;
- bedrijfsnaam, adres en kadastrale aanduiding van bedrijven en de naam waaronder de transportroute of de buisleiding bekend is;
- wie het bevoegd gezag is, datum waarop de vergunning is verleend of laatstelijk is gewijzigd, en datum waarop de betreffende gegevens in het register laatstelijk zijn gewijzigd;
- gegevens over de externe veiligheid, waaronder de 10-6 contour van het plaatsgebonden risico;

- indien beschikbaar het groepsrisico, en de 10-5- en 10-8-contour van het plaatsgebonden risico;
- aard van het risico (welke gevaarlijke stoffen worden gebruikt).

76. Welke risicogegevens komen in het register?

In het register komen alle risicovolle bedrijven, transportroutes en buisleidingen waarvoor de registratieplicht geldt. Deze plicht geldt voor:

- Risicovolle bedrijven
Dit zijn bedrijven met een plaatsgebonden risico van hoger dan 10⁻⁶ buiten het hek;
- Bedrijven die onder het Besluit risico's zware ongevallen 1999 vallen
Formeel zijn dit bedrijven die aangewezen zijn op grond van de Europese Seveso-II-richtlijn. Deze richtlijn is in Nederland verankerd in het Brzo 1999;
- Spoorwegemplacements voor het rangeren van treinwagons met gevaarlijke stoffen;
- Lpg-tankstations (meer info zie dossier Lpg);
- Opslagplaatsen met meer dan 10 ton gevaarlijke stoffen, gevaarlijke afvalstoffen of bestrijdingsmiddelen in emballage;
- Ammoniak koelinstallaties
Ammoniak is een giftig gas. Het gaat om ammoniakkoelinstallaties met meer dan 400 kilo ammoniak. Gemeenten moeten installaties met een plaatsgebonden risico van meer dan 10⁻⁶ per jaar in het register toevoegen als ze meer dan 200 kilo ammoniak bevatten;
- Bedrijven die onder artikel 15b van de Kernenergiewet vallen;
- Bedrijven die onder de Mijnbouwwet vallen en waarvan het plaatsgebonden risico hoger is dan 10⁻⁶; Onder deze wet vallen bovengrondse installaties voor de winning van olie, gas, mergel en kolen;
- Bedrijven die meer dan 10 ton consumentenvuurwerk of professioneel vuurwerk ongeacht de hoeveelheid opslaan en samenstellen;
- Opslag van explosieven van meer dan 10 kilo ontplofbare stoffen of meer dan 100 kilo netto explosieve massa aan munitie van het ministerie van Defensie;
- Civiel gebruik van explosieven
Explosieven voor het opblazen van bijvoorbeeld gebouwen en voor bodemonderzoek;
- Bedrijven met meer dan 1000 kg distikstofoxide;
- Propaantanks met een inhoud groter dan 3000 liter;
- Transportroutes via de weg, het water of het spoor, met een plaatsgebonden risico van meer dan 10⁻⁶ per jaar;
- Aardgasleidingen met een uitwendige diameter van meer dan 50 mm en met meer dan 1600 kiloPascal druk;
- Leidingen voor brandbare vloeistoffen van de categorieën K₁, K₂ en K₃ met een uitwendige diameter groter dan 100 mm;
- Buisleidingen voor andere gevaarlijke stoffen met een plaatsgebonden risico van meer dan 10⁻⁶ per jaar. NB. Dit zal te zijner tijd aangepast worden op basis van het aanwijzen van de "overige stoffen" in de ministeriële regeling bij het Besluit externe veiligheid buisleidingen.

Deze lijst is niet uitputtend. De ministeriële regeling van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties omvat nog enkele 'kleinere' categorieën inrichtingen.

77. Wat is de rol van de overheden?

Gemeenten, provincies en rijksoverheid zijn vanaf 30 maart 2007 verplicht risicogegevens over gevaarlijke stoffen aan te leveren voor het register. Ook zijn zij verplicht die gegevens te gebruiken in het kader van de planvorming bij de ruimtelijke ordening - o.a. bij (wijziging van) bestemmingsplannen - en wanneer ze zich voorbereiden op rampen.

Daarnaast zijn gemeenten verplicht tot het opstellen van een risico-inventarisatie. Deze inventarisatie moet niet alleen de risico's voor werknemers en omwonenden van het bedrijf en voor het milieu in kaart

brengen, maar ook de risico's voor de rampenbestrijders (brandweer, politie, hulpverleners). Ook moet de gemeente in de risico-inventarisatie aangeven hoe ze bij (denkbeeldige) rampen de bevolking gaat informeren.

Een belangrijk hulpmiddel voor de gemeentelijke risico-inventarisatie is de Leidraad risico-inventarisatie. De leidraad bevat een methodiek voor het inventariseren en verwerken van gegevens van objecten en situaties die een veiligheidsrisico met zich mee brengen. De leidraad bestaat uit twee delen: een deel over de inventarisatie van gevaarlijke stoffen (LRI-GS) en een deel over de inventarisatie van de overige ramptypen (LRI-OR). Beide delen gezamenlijk leveren de input voor de provinciale risicokaart. De Leidraad risico-inventarisatie is onder meer beschikbaar via www.risicokaart.nl

78. Wat is de provinciale risicokaart?

Op grond van de Wet rampen en zware ongevallen (Wrzo) van het ministerie van BZK zijn gemeenten verplicht risico's te inventariseren. Het resultaat van deze inventarisatie en de gegevens uit het risicoregister worden getoond op de provinciale risicokaart. De risicokaart biedt een overzicht van de veiligheidsrisico's, is openbaar en via internet toegankelijk (zie <http://www.risicokaart.nl>). De risicokaart is daarmee een belangrijke informatiebron voor burgers die via de risicokaart kunnen zien welke risicovolle bedrijven (lpg-stations, chemische bedrijven of bijvoorbeeld een vuurwerkopslag), transportroutes of buisleidingen in hun directe omgeving liggen. Artikel 6a van de Wrzo verplicht provincies de risicokaarten te produceren en te beheren. De gemeenten en RIVM worden verplicht de gegevens aan te leveren aan de provincies. Veel gemeenten hebben de vereiste gegevens al aangeleverd en deze worden nu ook getoond op de provinciale risicokaarten.

Op grond van artikel 6a van de Wrzo zijn in een ministeriële regeling nadere, algemeen verbindende voorschriften opgenomen. In deze ministeriële regeling wordt beschreven welke gegevens moeten worden aangeleverd. Ook staan hierin de criteria op grond waarvan kwetsbare objecten en risicovolle situaties op de kaart worden getoond. Daarnaast worden er regels gegeven voor de productie, het beheer en de vormgeving van de risicokaart waardoor uniformiteit wordt gewaarborgd.

79. Is er een risicokaart beschikbaar voor profesJa, want de risicokaart is een belangrijk instrument voor de overheid zelf?

Hulpverleningsdiensten kunnen zien welke specifieke risicosituaties in een bepaald gebied aanwezig zijn en welke kwetsbare objecten zich in de omgeving bevinden. Ook bij het verlenen van vergunningen of het ontwikkelen van ruimtelijke projecten is inzicht in risico's en de effecten van rampen van groot belang. Aan de risicokaart kunnen andere gegevens worden gekoppeld en de professionele gebruiker kan de systematiek van de risicokaart koppelen met andere databestanden, waardoor er voor hem evident meerwaarde ontstaat voor het eigen gebruik. Zo wordt met behulp van de risicokaart ook het veiligheidsbewustzijn bij deze doelgroepen vergroot.

De professionele risicokaart verschilt van de 'publiekskaart' qua aangeboden informatie. Op de professionele kaart worden ook zaken getoond die vanuit het oogpunt van terrorismebestrijding als 'vertrouwelijk' worden bestempeld.

80. Hoe en waar moeten overheden gegevens aanleveren?

Gemeenten, provincies en rijksoverheid maken gebruik van hetzelfde invoersysteem voor het risicoregister als voor het Informatiesysteem overige ramptypen (ISOR). De overheden hoeven gegevens maar éénmaal aan te leveren. Via het register en de risicokaarten kunnen overheden dus ook onderling informatie uitwisselen. Er is al veel informatie aangeleverd: de kaarten zijn voor een groot deel compleet. Het is van groot belang dat de informatie op de risicokaarten zo compleet en actueel mogelijk is. Onvolledige en achterhaalde informatie kan tot verkeerde interpretaties en conclusies leiden, maar het moet wel duidelijk zijn dat het slechts om informatieve, niet-authentieke gegevens gaat. Het bevoegd gezag (veelal de gemeenten) is verantwoordelijk voor het actueel houden van de gegevens. De gegevens in het register moeten tenminste een keer per vijf jaar geactualiseerd worden.

VROM, BZK en het Interprovinciaal Overleg (IPO) instrueren en ondersteunen de provincies en gemeenten om gegevens voor de provinciale risicokaarten te verzamelen, te verwerken en aan te leveren.

81. Wat is de helpdesk Risicoberekening?

Dat is een steunpunt van VROM en DCMR Milieudienst Rijnmond voor de uitvoering van risicoberekeningen bij risicovolle bedrijven. Het steunpunt is opgezet voor gemeenten en provincies. Risicoberekeningen zijn nodig bij het al dan niet verlenen van vergunningen, de ruimtelijke planvorming en ook voor het opnemen van risicocontouren in het risicoregister. De helpdesk van DCMR helpt gemeenten en provincies bij het uitvoeren van de zogenoemde kwantitatieve risicoanalyse-berekeningen (QRA-berekeningen). Gemeenten en provincies kunnen een risicoberekening aanvragen door een formulier op te sturen aan de DCMR QRA helpdesk. Ook kunnen ze vragen stellen over bedrijven die geen veiligheidsrapportage nodig hebben, maar wel een QRA. Meer informatie op de website van DCMR Milieudienst Rijnmond: <http://www.dcmr.nl/qra>

82. Wat houdt het externe veiligheidsbeleid van VROM in?

Het beleid wil burgers in hun woonomgeving een minimum beschermingsniveau (basisveiligheidsniveau) tegen gevaarlijke stoffen bieden. Het beleid hanteert als basisnorm dat het risico om te overlijden aan een ongeluk met een gevaarlijke stof voor omwonenden niet hoger mag zijn dan één op de miljoen (10⁻⁶) per jaar. Dit is het zogenaamde plaatsgebonden risico.

VROM wil met zijn beleid:

- op korte termijn alle externe veiligheidsrisico's in kaart hebben gebracht, inzicht hebben in de mogelijkheden om die risico's te verminderen en bepaald hebben welke mogelijkheden maatschappelijke en bestuurlijke haalbaar zijn;
- uiterlijk in 2010 alle niet-aanvaarde risicosituaties hebben opgelost;
- uiterlijk in 2010 alle randvoorwaarden vervuld hebben om het beleid adequaat uit te voeren en te handhaven. Ook moeten dan de verantwoordelijkheden voor bedrijven en overheden helder zijn.

De uitgangspunten en ambities voor het externe veiligheidsbeleid staan in het vierde Nationaal Milieubeleidsplan (zie Dossier NMP4). Daarin staat dat de overheid zich zal inspannen om te risicovolle situaties aan te pakken. Het NMP4 gaat daarbij uit van drie stappen:

- risicovolle activiteiten registreren en burgers en overheden hierover informeren.
- de gegevens nalopen, (de naleving van) vergunningen controleren en bekijken of er goede plannen zijn voor rampenbestrijding.
- 'tekortkomingen' repareren. In principe door extra veiligheidsmaatregelen in bedrijven te nemen of door eventueel huizen in de omgeving af te breken. Ook kunnen bedrijven mogelijk worden gesaneerd.

83. Welke ministeries zijn waarvoor verantwoordelijk?

De minister van VROM is verantwoordelijk voor de coördinatie van het externe veiligheidsbeleid voor gevaarlijke stoffen. Daarvoor is bij VROM de directie Risicobeleid aangewezen. VROM overlegt natuurlijk met andere departementen die bij het veiligheidsbeleid zijn betrokken:

- ministerie van Verkeer en Waterstaat (VenW), verantwoordelijk voor het transport van gevaarlijke stoffen (zie de website van VenW over transport van gevaarlijke stoffen)
- ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), verantwoordelijk voor het veiligheidsbeleid binnen bedrijven die met gevaarlijke stoffen werken (zie de website van SZW over veilig werken)
- ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), verantwoordelijk voor de interne veiligheid voor mensen in een gebouw, de preventie en bestrijding van rampen en voor de vitale infrastructuur (zie de website van BZK over crisisbeheersing)

- ministerie van Economische Zaken (EZ), verantwoordelijk voor de economische belangen en de Wion (grondroerdersregeling) om graafschade te voorkomen (zie de website van EZ over vermindering graafincidenten)

VROM probeert meer samenhang te krijgen over deze onderwerpen in wet- en regelgeving, beleid en de uitvoering. Een voorbeeld van die samenwerking is het Vuurwerkbesluit. De ministeries houden hun eigen verantwoordelijkheden voor hun beleidsterrein

84. Hoe is de regelgeving vormgegeven?

VROM ziet erop toe dat regelgeving voor externe veiligheid consistent en samenhangend is. Dat houdt in dat de bestaande regels worden nagelopen op het gebruik van begrippen, beschrijving van beleidsdoelen en criteria voor normen. Daarbij wordt gewerkt aan meer eenduidige normen die gemakkelijk zijn toe te passen bij de uitvoering en handhaving. Ook maakt VROM nieuwe regelgeving. Zo is in oktober 2004 het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) in werking getreden. Het besluit bevat veiligheidsnormen voor bedrijven die een risico vormen voor personen buiten het bedrijfsterrein. Deze bedrijven verrichten soms risicovolle activiteiten dichtbij kwetsbare objecten en beperkt kwetsbare objecten. Daardoor ontstaan risico's voor mensen die in de buurt ervan wonen of werken. Het besluit wil die risico's beperken. Het verplicht gemeenten en provincies rekening te houden met externe veiligheid bij het verlenen van milieuvergunningen en het maken van bestemmingsplannen. Dit betekent bijvoorbeeld dat woningen op een bepaalde afstand moeten blijven van een bedrijf dat werkt met gevaarlijke stoffen. Ook wil VROM de reikwijdte van de Wet milieubeheer (Wm) verruimen. Dan kan in de milieuvergunning

7

Planologische aspecten

- een vergunning op basis van de Wm - voor bepaalde inrichtingen rekening worden gehouden met de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen.

85. Worden buisleidingen systematisch in de bestemmingsplannen opgenomen?

De Raad van State heeft reeds lang geleden uitgemaakt dat buisleidingen voor het transport van gevaarlijke stoffen planologisch relevant zijn en in bestemmingsplannen moeten worden opgenomen. Uit de jurisprudentie is ook duidelijk dat niet alleen de leiding op de plankaart moet worden opgenomen maar ook een strook ter weerszijden van de leiding waarin gebruiksbeperkingen, een bouwverbod en een aanlegvergunningstelsel gelden. Het nieuwe (ontwerp)Besluit externe veiligheid buisleidingen voorziet hierin als verplichting.

Buisleidingen en plannen

Blijkens onderzoek hebben de ondervraagde gemeenten (delen van) buisleidingen op een of andere wijze opgenomen in bestemmingsplannen. Geen enkele gemeente had helemaal niets vastgelegd. Er bleek echter ook geen enkele gemeente die alle leidingen volledig compleet heeft opgenomen in de bestemmingsplannen. Ook is de wijze van vastleggen verschillend. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de verschillen in de toelichting, de voorschriften en in de aanduiding op de plankaart (soort aanduiding, met/zonder zone). (Soms heeft dat te maken met het verschil in leeftijd van de plannen.) Daarnaast komt het voor dat een leiding die door meer plangebieden loopt, in het ene plan niet is opgenomen en in het andere wel.

Op basis van het nieuwe Besluit externe veiligheid buisleidingen wordt het meer geüniformeerd en moeten dan ten behoeve van het bestemmingsplan tevens de risicocontouren van buisleidingen bepaald worden, waarbinnen kwetsbare objecten niet zijn toegestaan. Wil een gemeente dit wel toestaan, dan zijn maatregelen rond de leiding noodzakelijk om de risicocontour te verkleinen.

Beperkte informatie over buisleidingen

Alle onderzochte gemeenten weten dat er binnen de gemeente bepaalde leidingen liggen; de precieze

locatie is echter niet altijd bekend. Minder dan de helft van de gemeenten beschikt over een (digitale) kaart waarop de leidingen zijn ingetekend. Het betreft dan voornamelijk de leidingen van Gasunie. Gegevens van andere leidingbeheerders - bijvoorbeeld Defensie of de NAM - ontbreken. In de andere gemeenten wordt de exacte ligging van buisleidingen pas duidelijk wanneer advies wordt gevraagd aan de leidingbeheerder. Dat is bijvoorbeeld het geval bij het opstellen van een nieuw bestemmingsplan. Andere relevante gegevens dan de ligging, zoals druk en diameter, zijn meestal onbekend.

Gebruik circulaire aardgastransportleidingen

Over het algemeen zijn gemeenten op de hoogte van de circulaire “Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen” uit 1984. De mate waarin met de circulaire wordt gewerkt, verschilt per gemeente. In de praktijk geeft de leidingbeheerder aan welke afstanden gehanteerd moeten worden. De bebouwingsafstand komt vaak wel ter sprake, voor zover dat begrip niet verward wordt met de zone waarvoor het zakelijk recht geldt. Met het begrip toetsingsafstand wordt helaas weinig tot niets gedaan. De minister van VROM heeft op 29 september 2009 gemeenten en provincies geschreven met het verzoek om in nieuwe situaties nu zo veel mogelijk uit te gaan van de normstelling in het (ontwerp)besluit externe veiligheid buisleidingen.

Bescherming van de buisleidingen

Voor de opname van buisleidingen in bestemmingsplannen heeft de Gasunie een voorstel voor de voorschriften voor gemeenten beschikbaar. Het gaat om het hanteren van een zakelijk rechtzone van 4 of 5 meter, ter weerszijden van de leiding. Een stelsel van aanlegvergunningen (ter bescherming van de leiding) is gekoppeld aan deze voorschriften. In voorkomende gevallen brengt Gasunie deze voorschriften in bij het ontwerp-bestemmingsplan. Gemeenten hebben het stelsel van aanlegvergunningen nog niet in alle bestemmingsplannen opgenomen.

Risico's

De verantwoording van groepsrisico's wordt in het nieuwe (ontwerp)besluit externe veiligheid buisleidingen verplicht gesteld en in overeenstemming gebracht met het externe veiligheidsbeleid voor inrichtingen waar gewerkt wordt met gevaarlijke stoffen en (in de toekomst) voor het transport voor gevaarlijke stoffen. De verantwoordingsplicht geldt dan indien een ruimtelijk besluit wordt genomen over bijvoorbeeld een tracé voor een nieuwe buisleiding of het bestemmen van een nieuwe woonwijk. Normaal gesproken is ligt dat bij een gemeente, maar indien het rijk een inpassingsplan maakt op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is het Rijk verantwoordelijk om, bij dit plan het groepsrisico te verantwoorden.

86. Houden gemeenten toezicht op de buisleidingen?

De gemeenten houden zelf nauwelijks toezicht op activiteiten in de nabijheid van de leidingen. Volstaan wordt meestal met toezicht dat wordt uitgevoerd door bijvoorbeeld de Gasunie of de Stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland.

De VROM-Inspectie zal waar nodig toezicht houden en zo veel mogelijk stimuleren dat buisleidingen een goede wijze in bestemmingsplannen worden opgenomen. In de optiek van de VROM-Inspectie zal dan gedacht kunnen worden aan het vastleggen van informatie over leidingen (als druk en diameter).

8

Het verleggen van kabels- en buisleidingen in publiek belang

87. Welke regelingen zijn van toepassing op verleggingen van kabels en leidingen in publiek belang?

Hier dient onderscheid gemaakt te worden tussen kabels ten behoeve van een openbaar elektronisch communicatienetwerk ('telecomkabels') en kabels en leidingen ten behoeve van bijvoorbeeld gas, water en elektriciteit ('niet-telecomkabels').

Op verleggingen van telecomkabels is Hoofdstuk 5 van de Telecommunicatiewet van toepassing.

Op verleggingen van niet-telecom kabels in het kader van projecten van de minister van Verkeer en Waterstaat zijn de Nadeelcompensatieregeling voor het verleggen van kabels en leidingen in en buiten rijkswaterstaatswerken en spoorwegwerken 1999 (NKL 1999) en de Overeenkomst inzake verleggingen van kabels en leidingen buiten beheersgebied tussen de Minister van Verkeer en Waterstaat en EnergieNed, VELIN en VEWIN ("De overeenkomst") van toepassing.

Tevens is de onteigeningswet van belang.

88. Wat is het toepassingsbereik van de NKL99 en de Overeenkomst?

De NKL is van toepassing op verleggingen van kabels en leidingen binnen het beheersgebied van de Minister van Verkeer en Waterstaat en op leidingen buiten het beheersgebied van de Minister van Verkeer en Waterstaat die in beheer zijn bij leidingbeheerders die niet zijn aangesloten bij de Overeenkomst (zogenaamde buitenleidingen).

De Overeenkomst is van toepassing op kabels en leidingen gelegen buiten het beheersgebied van de Minister die in beheer zijn bij leidingbeheerders die zijn aangesloten bij de Overeenkomst.

89. Wie draagt de kosten van een verlegging of andere aanpassing onder het regime van de Telecommunicatiewet?

Artikel 5.8, lid 1 van de Telecommunicatiewet bepaalt dat de aanbieder van een netwerk op eigen kosten kabels dient te verleggen als de verlegging noodzakelijk is voor de oprichting van gebouwen of de uitvoering van werken door of vanwege de gedoogplichtige. Volgens de Telecommunicatiewet moet de rechthebbende op de grond het netwerk van de aanbieder gedogen. In ruil daarvoor dient hij wel op eigen kosten kabels te verleggen indien de rechthebbende/gedoogplichtige hem hiertoe verzoekt in het geval van de uitvoering van werken of het oprichten van gebouwen. Dit principe wordt vaak kort samengevat met “liggen om niet, is verleggen om niet”.

Wanneer niet voldaan is aan de eisen van artikel 5.8, lid 1 betaalt de gedoogplichtige de kosten van verlegging (artikel 5.8, lid 5).

90. Wie draagt de kosten van een verlegging of andere aanpassing van een (niet-telecom) kabel binnen bestaand beheersgebied?

Dit verschilt per situatie. Wanneer er sprake is van een langsliggende kabel of leiding binnen bestaand beheersgebied wordt aan de hand van de tabel in bijlage 2 van de NKL het vergoedingspercentage bepaald. Dit percentage is de eerste 5 jaar na vergunningverlening 100% en daalt daarna met het oplopen van de vergunningleeftijd tot 0 na 15 jaren bij droge infrastructuur respectievelijk 30 jaren bij natte infrastructuur.

In de NKL wordt onderscheid gemaakt tussen 4 kostenposten: kosten van uit –en in bedrijf stellen, uitvoeringskosten, materiaalkosten en kosten van ontwerp en begeleiding. Voor kruisende leidingen geldt dat bij verlegging de kosten van ontwerp en begeleiding en de uitvoeringskosten door de Minister van Verkeer en Waterstaat worden vergoed.

91. Wie draagt de kosten van een verlegging of andere aanpassing van een (niet telecom) kabel buiten beheersgebied?

Ook dit verschilt per situatie. Ligt de leiding niet op basis van een zakelijk recht dan bestaat de schadevergoeding uit de kosten van ontwerp en begeleiding en de uitvoeringskosten. Voor aangesloten leidingbeheerders is de Overeenkomst daarvoor de grondslag. Voor niet-aangesloten leidingbeheerders is dat afdeling 1.3 van de NKL99 (buitenleidingen).

Ligt de kabel of leiding wel op basis van een zakelijk recht dan worden de kosten van ontwerp en begeleiding, de materiaalkosten, de uitvoeringskosten en de kosten van uit en in bedrijf stellen allemaal vergoed.

92. Hoe ziet het verleggingsproces er in grote lijnen uit?

Er is een voorontwerp van een infrastructuurproject. In dat kader inventariseert Rijkswaterstaat of ProRail via het Kadaster/KLIC welke leidingbeheerders netwerken hebben die kunnen conflicteren met het infrastructuurproject. Met die beheerders wordt vooroverleg gestart, waarin verschillende alternatieve oplossingen worden besproken.

Na het kiezen van een oplossing wordt door Rijkswaterstaat of ProRail een verzoek tot verleggen/aanpassing gestuurd naar de leidingbeheerder. Deze werkt de eerder gekozen oplossing vervolgens verder tot in detail uit.

Daarna wordt een projectovereenstemming gesloten tussen de leidingbeheerder en de Minister van Verkeer en Waterstaat/de Staat, waarin afspraken gemaakt worden over de scope van de aanpassing, de planning, de (voorlopige) kostenverdeling en dergelijke.

Vervolgens voert de leidingbeheerder de verlegging uit en vindt ten slotte de financiële afwikkeling plaats.

9

Uit de praktijk van de rijksvastgoed- diensten

Dienst Landelijk Gebied

Bij het verwerven van de grond wordt een onderzoek gedaan bij de Dienst voor het Kadaster en de Openbare Registers naar de aanwezigheid van opstalrechten of kwalitatieve rechten. Indien een opstalrecht op het perceel is gevestigd kan zo de rechthebbende op het opstalrecht worden achterhaald. Indien een vermoeden bestaat dat er kabels en leidingen in het perceel liggen kan door middel van een zogenaamde Kadaster-KLIC-melding (Kabel- en Leiding Informatie Centrum) onderzocht worden of de aanwezigheid van kabels en/of leidingen invloed heeft op de waarde van de grond en/of op de toekomstige inrichtings- of ontwikkelingsmogelijkheden.

Ook bij het inrichten van de grond wordt door middel van een Kadaster-KLIC-melding gecontroleerd of kabels en/of leidingen consequenties voor de inrichting hebben. Daarmee is wel de plaats en diepte van de kabel of leiding vastgesteld, maar nog niet de voorwaarden waaronder men de grond (verder) kan inrichten en rekening dient te houden bij de inrichting met de kabels en/of leidingen.

De Dienst Landelijk Gebied zal bij de planvorming in een vroeg stadium rekening moeten houden met de aanwezigheid van kabels en leidingen. In veel gevallen zal dat ook financiële consequenties hebben, nu de rechthebbende op een opstalrecht meestal niet gedwongen kan worden de kabel of leiding voor diens rekening te verleggen of te verwijderen indien de bestemming of planologische ontwikkeling van het gebied dat verlangt.

Wordt men bij het inrichten van de grond geconfronteerd met de aanwezigheid van kabels of leidingen, dan vindt na overleg met belanghebbende partijen een belangenafweging plaats, waarbij er zo nodig voor wordt gekozen het inrichtingsplan aan te passen danwel de leidingen om te laten leggen.

Op verzoek van de kabel- en leidingbeheerder wordt ten behoeve van deze een zakelijk recht van opstalrecht (art. 5:101 Burgelijk Wetboek) gevestigd danwel toestemming verleend tot de aanleg en/of instandhouding

van de kabel of leiding. Het verlenen van toestemming gebeurt door het sluiten van een overeenkomst tussen BBL (Bureau Beheer Landbouwgronden) en de kabel- en leidingbeheerder. Bij beide vormen wordt vastgelegd ten behoeve waarvan het transport in de kabel of leiding plaatsvindt. Bij zowel een akte van vestiging of een gebruiksovereenkomst wordt een tekening gevoegd, waarop de relevante percelen zijn aangegeven.

Zowel het vestigen van het opstalrecht voor nog aan te leggen kabels of leidingen als het sluiten van de gebruiksovereenkomst gebeurt onder bepaalde voorwaarden. Zo houdt BBL, indien dat naar zijn oordeel noodzakelijk is, zich het recht voor de kabel en/of leiding om te laten leggen door de kabel- en leidingbeheerder en kunnen tijdens de werkzaamheden zo nodig aanwijzingen worden gegeven. Het verleggen van de kabel of leiding komt volledig voor risico van de kabel- en leidingbeheerder. Voorts dient de kabel- en leidingbeheerder na uitvoering van de aanleg- en/of onderhoudswerkzaamheden het terrein op zijn kosten in goede cultuurtechnische toestand op te leveren.

1. Zijn er vergoedingen verschuldigd?

Voor het vestigen van een opstalrecht dan wel het verlenen van toestemming ten behoeve van de kabel- en leidingbeheerder wordt een vergoeding gevraagd, waarbij DLG de Tarievenlijst hanteert die voor de vergoedingen voor ondergrondse leidingen door de Gasunie en LTO Nederland gezamenlijk is vastgesteld, welke lijst jaarlijks geactualiseerd wordt.

Is de aanvrager een gemeente, dan worden met een beroep op het algemeen belang door de gemeente soms lagere tarieven gehanteerd, die zijn vastgesteld door de gemeenteraad. Deze lagere tarieven betreffen bijvoorbeeld gemeentelijke rioleringsbuizen, waar de betreffende grondeigenaar zelf belanghebbende is en voordelen geniet door de aanleg van de leidingen.

Alle (schade)vergoedingen worden in overleg vastgesteld.

2. Hoe dient men te handelen bij het aanleggen, onderhouden en het omleggen van kabels en leidingen, die als bodemverstoring kunnen worden aangemerkt, in verhouding tot (eventuele) archeologische waarden in de grond?

Er is sprake van een bodemverstoring als bedoeld in de Monumentenwet 1988 indien door een bodemverstoring het bodemarchief beschadigd kan worden of verloren kan gaan. Hiervan kan ook sprake zijn bij het leggen of verwijderen van leidingen of kabels of het verrichten van onderhoudswerkzaamheden daaraan. Bij het aanleggen van nieuwe kabels of leidingen dient men eerst te onderzoeken of er al een bestaande verstoring van de bodem bestaat. Nieuwe kabels en leidingen kunnen dan zoveel mogelijk worden gelegd volgens een traject waarbij geen nieuwe bodemverstoring ontstaat. Het verdient daarbij aanbeveling om van het terrein kaarten te vervaardigen, waarop alle bestaande leidingen zijn aangegeven. Deze kaarten kunnen worden gebruikt om het verloop van de nieuwe kabels of leidingen zo te ontwerpen, dat deze reeds bestaande trajecten volgen.

Slechts bij hoge uitzondering mogen kabels en leidingen een zodanig verloop krijgen dat archeologisch onderzoek geboden is.

Bestaat de kans dat niet alleen recent verstoorde grond wordt vergraven en is er reden om aan te nemen dat de bodem archeologische resten kan bevatten, dan zal tenminste in archeologische begeleiding moeten worden voorzien. Door middel van een inventariserend veldonderzoek moeten worden vastgesteld wat de waarde van de eventuele aanwezige archeologische resten is en of een leidingverloop mogelijk is zonder deze schade toe te brengen.

3. Hoe dient men te handelen bij het aanleggen, onderhouden en omleggen van kabels en leidingen, die schadelijke effecten kunnen hebben op beschermde soorten planten en/of dieren zoals bedoeld in de Flora- en faunawet?

De Flora- en faunawet is van toepassing als in het gebied waar werkzaamheden aan kabels of leidingen worden verricht beschermde dieren of planten voorkomen en deze werkzaamheden op deze een schadelijk effect kunnen hebben.

Artikel 16b van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten nuanceert de algemene verbodsbepalingen (zoals het vangen, verwonden of doden van dieren of vernielen van planten), genoemd in de artikelen 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet indien men de volgende werkzaamheden wil uitvoeren:

- bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw
- bestendig gebruik
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting

Onder deze laatste categorie valt bijvoorbeeld de aanleg van bouwwerken, infrastructuur, bouw- en woonrijp maken van gebieden of het aanleggen van kabels en leidingen.

In het algemeen kan men stellen dat bij deze werkzaamheden in een gebied waarin dier- of plantensoorten voorkomen, die zijn genoemd in de hieronder beschreven categorie 1 of 2 een vrijstelling geldt; komen daarin dier- of plantensoorten voor zoals genoemd in categorie 3, dan geldt dat altijd een ontheffing moet worden aangevraagd.

Categorie 1: (algemene soorten) voor deze dier- en plantensoorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden aan kabels of leidingen voorkomen in een gebied waarin deze soorten voorkomen, dan geldt daarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

Categorie 2 (restcategorie) (artikel 16b lid 2.b van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten): deze dier- en plantensoorten krijgen een zwaardere bescherming dan de soorten genoemd in categorie 1. Bij werkzaamheden aan kabels of leidingen geldt alleen dan een vrijstelling als tevens wordt gehandeld volgens een gedragscode die is goedgekeurd door de Minister van LNV. Er kan gecontroleerd worden of de kabel- en leidingbeheerder handelt volgens de gedragscode. Op deze laatste rust de bewijslast dat correct wordt gehandeld.

Een voorbeeld van deze gedragscode is de Gedragscode Flora- en faunawet voor de bouw- en ontwikkelingssector, te vinden op de site van het ministerie van LNV.

In de LNV-brochure “Buiten aan het werk?” is te vinden welke dier- en plantensoorten vallen onder de genoemde drie categorieën.

Categorie 3: (zwaarst beschermde soorten) genoemd in Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn: de soorten in deze tabel zijn de dier- en plantensoorten die de zwaarste bescherming genieten. Voor het uitvoeren van werkzaamheden aan kabels en leidingen in een gebied waarin deze soorten voorkomen, geldt dat altijd een ontheffing moet worden aangevraagd.

Rijkswaterstaat

1. Een kabel- of leidingbeheerder wil een kabel/buisleiding in beheergebied van Rijkswaterstaat leggen. Wat moet hij doen?

De leidingbeheerder dient een vergunning op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken (Wbr) dan wel de Waterwet aan te vragen bij het betreffende district.

Op grond van artikel 2 Wbr is het verboden zonder vergunning van de Minister van Verkeer en Waterstaat gebruik te maken van een waterstaatswerk door anders dan waartoe het is bestemd in, op, onder of boven een waterstaatswerk werken te maken of te behouden. Rijkswaterstaat verleent deze vergunningen namens

de minister. Aan de vergunningen kunnen voorwaarden worden verbonden. Naast de publiekrechtelijke toestemming in de vorm van een vergunning dient de kabel –of leidingbeheerder ook privaatrechtelijke toestemming te hebben van de betreffende Regionale Directie Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf voor zover het waterstaatswerk waarin de kabel of buisleiding wordt gelegd eigendom van de Staat is. In de praktijk is het vaak zo dat eerst de Wbr vergunning wordt aangevraagd bij het betreffende district van Rijkswaterstaat. Het district wijst de vergunninghouder op de benodigde privaatrechtelijke toestemming en brengt de betreffende Regionale Directie Domeinen op de hoogte van de verleende vergunning.

2. Wanneer kan een vergunning worden ingetrokken, geweigerd of gewijzigd?

De vergunning voor de kabel of buisleiding kan enkel worden geweigerd, gewijzigd of ingetrokken ter bescherming van waterstaatswerken en ter verzekering van het doelmatig en veilig gebruik van die werken, met inbegrip van het belang van de verruiming of wijziging anderszins van die werken.

3. Wat is de rol van de D&C aannemer bij kabelverleggingen?

Rijkswaterstaat werkt tegenwoordig veel met innovatieve contractvormen zoals Design en Construct contracten. De verleggingsregelingen zoals de NKL (Nadeelcompensatieregeling. Kabels en Leidingen) en Overeenkomst behelzen afspraken tussen de Staat/De minister van Verkeer en Waterstaat en de leidingbeheerders. Bij verleggingen komen de aannemer en de leidingbeheerder elkaar echter ook tegen. De rol van de aannemer verschilt naar het tijdstip van verleggen. Globaal kunnen 3 categorieën verleggingen worden onderscheiden. Bij de 1e categorie worden de verleggingen voor de uitvoering van het project uitgevoerd en is de aannemer vaak nog niet eens in beeld. Bij de 2e categorie is vrijwel het hele proces leidend tot de verlegging al uitgevoerd, alleen dient de verlegging zelf tijdens de werkzaamheden van de aannemer te worden uitgevoerd. De aannemer heeft hierbij enkel een coördinerende rol; de verleggingswerkzaamheden moeten in de uitvoering van zijn werk worden ingepast. Bij de 3e categorie verleggingen bereidt de aannemer alle stappen van de verlegging voor. Zo stelt hij een concept verzoek tot verleggen op en ook de concept-projectovereenstemming. Deze stukken dienen echter altijd door/namens de Minister van Verkeer en Waterstaat getekend te worden. Alle overige handelingen liggen echter bij de aannemer. Hoe ver de rol van de aannemer bij deze categorie gaat zal per geval verschillend zijn.

4. Op grond van welke regelgeving vinden kabel - en leidingverleggingen plaats wanneer Rijkswaterstaat samen met andere overheden projecten uitvoert?

In het algemeen gelden binnen het gebied waarop het Tracébesluit betrekking heeft de regelingen van Verkeer en Waterstaat: de NKL (Nadeelcompensatieregeling. Kabels en Leidingen) en de Overeenkomst. Daarbuiten gelden de nadeelcompensatie- of andere vergoedingsregelingen van de lagere overheden. De Telecommunicatiewet geldt voor alle partijen.

5. Een leidingbeheerder wil binnen het beheersgebied van Rijkswaterstaat een zakelijk recht vestigen, mag dat?

Rijkswaterstaat vindt het niet wenselijk dat binnen beheersgebied een zakelijk recht wordt gevestigd en wel om de volgende redenen:
Allereerst wordt door het vestigen van een zakelijk recht de slagvaardigheid van Rijkswaterstaat ten aanzien van het beheer van rijkswaterstaatwerken beperkt. Wanneer de Staat, naast de Wbr- of Waterwetvergunning, een zakelijk recht vestigt, wordt een belangrijk deel van de zelfstandige bevoegdheid binnen het beheersgebied uit handen gegeven. De zakelijk gerechtigde krijgt een sterk recht, waarmee bij beheerstaken rekening moet worden gehouden. Bovendien kan een zakelijk recht niet éénzijdig worden opgezegd.
Wanneer de betreffende kabel of leiding op enig moment weer moet verdwijnen, zal de Staat niet alleen de vergunning moeten intrekken en het bestuursrechtelijke traject moeten doorlopen, maar zal tevens het zakelijk recht moeten worden beëindigd en daarvoor schadeloosstelling moeten worden betaald.

Beëindiging van het zakelijk recht is een tweezijdige rechtshandeling, die eventueel zal leiden tot een onteigeningsprocedure wanneer minnelijk overleg geen resultaat oplevert. Met een onteigeningsprocedure zijn vaak hoge kosten gemoeid.

6. Hoe verhoudt de gedoogplicht op grond van de Telecommunicatiewet zich tot het verlenen van een Wbr-vergunning voor telecommunicatiekabels?

Op grond van artikel 5.2 van de Telecommunicatiewet is de rechthebbende op en de beheerder van openbare grond verplicht kabels ten behoeve van een openbaar elektronisch communicatienetwerk te gedogen. De Staat (Verkeer en Waterstaat) is dus verplicht Telecommunicatiekabels te gedogen. Rijkswaterstaat heeft echter ook de bevoegdheid om voorwaarden te stellen bij aanleg van een telecommunicatiekabel.

7. Hoe verhoudt deze bevoegdheid zich tot de gedoogplicht?

Met artikel 5.2, lid 10 wordt duidelijk gesteld dat de gedoogplicht niet zover reikt dat voorschriften gesteld bij of krachtens bijzondere wetten welke zien op het gebruik van gronden, gebouwen en wateren niet van toepassing zijn. Indien op grond van de Wbr een vergunning vereist is wordt die eis niet opzij gezet door de gedoogplicht. Voorschriften die gesteld worden om een veilig en doelmatig gebruik van een waterstaatwerk mogelijk te maken, blijven onverkort gelden.

8. Is de minister van Verkeer en Waterstaat gebonden aan een termijn waarbinnen een beslissing moet worden genomen op een verzoek tot oplegging van de gedoogplicht?

Ja, de minister van Verkeer en Waterstaat (Rijkswaterstaat Corporate Dienst) dient binnen zes maanden na ontvangst van het verzoek tot het opleggen van een verplichting als bedoeld in artikel 1 van de Belemmeringenwet Privaatrecht een beslissing te nemen op dit verzoek. Oorspronkelijk kende deze wet geen beslistermijnen. Sinds de inwerkingtreding van de Wet van 3 december 2009 tot wijziging van enkele bijzondere wetten in verband met de Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen op 22 december 2009 is de minister van Verkeer en Waterstaat gebonden aan een beslistermijn.

9. Zijn er in andere wetten afwijkende procedures opgenomen met betrekking tot de procedure tot oplegging van de gedoogplicht in het kader van de Belemmeringenwet Privaatrecht?

Ja, in ondermeer de Tracewet (artikel 20a), de Spoedwet wegverbreding (artikel 15) en de Wet ruimtelijke ordening (artikel 3.36a) wordt weergegeven dat op bepaalde onderdelen van de procedure tot oplegging van de gedoogplicht in het kader van de Belemmeringenwet Privaatrecht kan worden afgeweken. In deze artikelen wordt de afwijkende procedure nader beschreven.

PRORAIL B.V.

1. Een kabel- of leidingbeheerder wil een kabel/leiding in beheergebied van ProRail leggen. Wat moet hij doen?

De betreffende kabel- of leidingbeheerder meldt zich bij ProRail met het verzoek een kabel/leiding te mogen leggen binnen beheergebied van de spoorbaan. Het beheergebied van de spoorbaan beperkt zich niet (geheel) tot de kadastrale eigendom van ProRail (Railinfratrust), maar reikt vaak verder. Voor de exacte begrenzing van het beheersgebied wordt verwezen naar artikel 20 van de Spoorwegwet.

Een dergelijk verzoek dient bij de betreffende ProRail-regio ingediend te worden. ProRail heeft van de minister de verplichting gekregen objecten van derden binnen haar beheergebied te dulden en tevens te vergunnen, mits de aanleg en aanwezigheid van deze objecten voldoet aan de door ProRail gehanteerde

(RAMS(HE)-) criteria (betrouwbaarheid, beschikbaarheid, onderhoudbaarheid, veiligheid, gezondheid en milieu van, op en rond het spoor moet gewaarborgd blijven). De ProRail regio toetst de aanvraag aan deze criteria.

Indien de toestemming gegeven kan worden, wordt er binnen een periode van 8 weken (met inachtneming van eventuele stuiting van de termijn vanwege de complexiteit van de methode van aanleggen) een vergunning afgegeven voor het aanleggen, instandhouden en opruimen van de betreffende kabel/leiding. De daadwerkelijke aanleg kan pas starten als de vergunning is afgegeven. Met het afgeven van de vergunning wordt ook vastgelegd dat vanwege ProRail bij in dienst zijnde spoorlijnen toezicht wordt gehouden teneinde de veilige en ongestoorde bereikbaarheid van de spoorbaan te waarborgen. Het toezicht vindt plaats door enerzijds een toezichthouder als bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht (Besluit aanwijzing toezichthouders spoorwegen), anderzijds door een technisch toezichthouder (zijnde een procesaannemer van ProRail).

Alle kosten die gemoeid zijn met het aanleggen van de kabel of leiding, dus ook de kosten van het (technisch) toezicht vanwege ProRail, komen ten laste van de kabel- of leidingbeheerder.

2. Een kabel/leidingbeheerder wil op gronden van ProRail een zakelijk recht vestigen, mag dat?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden dient er onderscheid gemaakt te worden tussen kabels/leidingen gelegen in gronden die in eigendom zijn van ProRail binnen beheergebied (vergunning) en buiten beheergebied.

a. Verzoek tot vestigen zakelijk recht op gronden van ProRail binnen beheergebied

Het beheergebied is het gebied waar, in verband met de spoorwegveiligheid, voor de te (ver)leggen kabel of leiding een vergunning op grond van de Spoorwegwet vereist is. In deze situatie wordt er geen zakelijk recht verleend. Het vestigen van zakelijk rechten op gronden van ProRail binnen het beheergebied wordt om de volgende redenen onwenselijk geacht:

- ProRail kan het beheergebied slagvaardiger en doelmatiger beheren indien de eigdommen van derden liggen op basis van een eenduidige en eenzijdig af te geven vergunning met daarbij het aanbod van een standaard 'gebruiksovereenkomst' c.q. huurovereenkomst (betere handhaving van de spoorveiligheid);
- Opzegging van een gebruiks- of huurovereenkomst is sneller, makkelijker en financieel voordeliger dan het beëindigen van een zakelijk recht;
- Bij latere vergunningaanvragen van derden is de kabel- of leidingbeheerder niet afhankelijk van de vereiste toestemmingsverlening van de zakelijk gerechtigde. ProRail behoudt de regie over de belangenafweging van de bestaande vergunninghouders.

b. Verzoek betreft gronden van ProRail buiten beheergebied

Het gaat hier om kabels of leidingen die niet vergunningplichtig zijn. In dit geval is het vestigen van een zakelijk recht toegestaan, tenzij rechten van derden zich hiertegen verzetten. Met betrekking tot het vestigen van het zakelijk recht kan ProRail akkoord gaan met de inhoud van het zakelijk recht welke door de kabel/ leidingbeheerder bepaald wordt inclusief de hoogte van de retributie voorzover dit niet "om niet" is (bij voorkeur aansluiten bij de reguliere retributievergoedingen die de Gasunie hanteert en deze als een éénmalige vergoeding in de overeenkomst opnemen).

3. Bij werkzaamheden voor projecten worden vaak kabels en buisleidingen aangetroffen die niet op de tekening (KLIC/Kadaster) staan. Daarbij komen de volgende vragen naar voren:

- a. Hoe kan dat?**
- b. Wat te doen?**
- c. Stel dat de kabel/buisleiding beschadigd is, wat moet er dan gebeuren? Wie betaalt de herstelkosten?**

Ad a

De informatie die vanuit KLIC naar voren komt is niet altijd voldoende en/of volledig. Vaak zijn ook

aanpassingen in kabel- en leidingnetwerken nog niet op de tekeningen van de kabel- en leidingbeheerders verwerkt. Er is bij ProRail een procedure voor weesleidingen c.q. onbekende leidingen.

Ad b

Op het moment van het aantreffen van een dergelijke kabel of buisleiding wordt getracht eerst door onderzoek van de kabel/leiding te achterhalen van wie de kabel/buisleiding is. Soms kan er door verder opgraven een label gevonden worden of een andere aanduiding die verwijst naar de beheerder. Levert dit niets op dat worden alle mogelijke (locale) beheerders gevraagd of dit een kabel/leiding van hen is. Mocht dit alles uiteindelijk niet naar een beheerder leiden, dan dient onderzocht te worden of de kabel/leiding nog in gebruik is. Dit zal in de meeste situaties niet het geval zijn, doorgaans gaat het om een oude vervallen kabel of buisleiding. Mocht de kabel/leiding nog wel in gebruik zijn, dan dient van geval tot geval bekeken te worden hoe de situatie, in elk geval tijdelijk, wordt opgelost.

Ad c

Als het om een kabel/buisleiding gaat die nog in gebruik is, dient zo snel mogelijk herstel plaats te vinden. Doorgaans meldt de betreffende beheerder zich wel als er een storing in zijn/haar net optreedt. Afhankelijk van de situatie kan bezien worden of de kabel/leiding zodanig hersteld kan worden dat deze niet meer in de weg ligt voor het betreffende werk. De kosten van het herstel komen in beginsel ten laste van de aannemer die de beschadiging heeft veroorzaakt.

4. Stel er zijn meerdere partijen (gemeente en ProRail) die gezamenlijk een project willen uitvoeren, welke schaderegelingen moeten/kunnen dan worden toegepast als er kabels/leidingen moeten worden aangepast?

Er dient bij de verleggingen bepaald te worden waardoor deze wordt veroorzaakt, met andere woorden of de verlegging noodzakelijk is voor het gemeentelijke (deel)project, voor het ProRail (deel)project of voor beide. Is de verlegging noodzakelijk uitsluitend vanwege het gemeentelijk project, dan is de gemeentelijke regeling voor verleggingen en de Telecommunicatiewet van toepassing. Is uitsluitend ProRail aan te wijzen als veroorzakende partij, dan worden de regelingen zoals voornoemd (NKL 1999, Overeenkomst 1999 en eveneens Telecommunicatiewet) toegepast. Mocht de verlegging door beide (deel)projecten worden veroorzaakt, dan dient te worden bepaald welk deel van de verlegging onder het gemeentelijke en welk deel onder het ProRail regime valt. De diverse regelingen worden dan evenredig toegepast. Overigens is goed denkbaar dat de gemeente in het geheel geen eigen schaderegeling heeft; in dat soort gevallen kan besloten worden de NKL 1999 en Overeenkomst 1999 van overeenkomstige toepassing te verklaren.

5. Voor het bepalen van de hoogte van de schadevergoeding komen alleen de werkelijk gemaakte kosten, die direct toerekenbaar zijn aan de verlegging in aanmerking. Op welke wijze moet de kabel- en leidingbeheerder de werkelijk gemaakte kosten aan- tonen?

Uitgangspunt is dat de kabel- en leidingbeheerder op aanvraag van ProRail onderliggende gegevens en nadere onderbouwing van de werkelijk gemaakte kosten dient te verstrekken voorzover dat nodig is voor de toetsing en controle ten behoeve van het bepalen van de hoogte van de schadevergoeding (RvS d.d. 2-6-2004 200304838/1). Het overlegorgaan "Stuurgroep kabels en leidingen" (SKL) waarin zowel de kabel- en leidingbeheerder als het ministerie van Verkeer en Waterstaat is vertegenwoordigd, heeft een documentenlijst samengesteld met een aantal documenten die door ProRail aan de kabel- of leidingbeheerder gevraagd mogen worden om inzicht te krijgen in de werkelijk gemaakte kosten. De documentenlijst omvat de volgende documenten: tekeningen (ontwerp, en revisie), technische omschrijvingen, materiaalstaten, meer- en minderwerkstaten, verklaring gunning werk aan laagste inschrijver, overzicht verrekentarieven, vergezeld met een goedkeurende accountantverklaring, overzicht gemaakte uren en overzicht kosten inhuur.

Opslagpercentages (over bijvoorbeeld materiaal, algemene kosten, overhead) worden niet gehonoreerd als schadepost aangezien dergelijke percentages geen inzicht bieden in de aan de verlegging gerelateerde werkelijke kosten van

de werkzaamheden.

(Dienst Vastgoed) Defensie

1. Een kabel - of leidingbeheerder wil een kabel/buisleiding op een terrein in beheer bij Defensie. Wat moet hij doen?

Hij kan zich vervoegen bij de (militaire) hoofdgebruiker van het betrokken terrein, de Commandant der Strijdkrachten, Directie Aansturen Operationele Gereedstelling (DAOG) in Den Haag of de Directie van de Dienst Vastgoed Defensie, die ter plaatse het beheer voert. Voor zeer ingrijpende projecten zou men voor de CDS kunnen kiezen, aangezien deze uiteindelijk akkoord zal moeten gaan.. In andere gevallen ligt het eerder voor de hand een van de andere partijen aan te spreken. De hoofdgebruiker zal het verzoek toetsen op mogelijke negatieve effecten op zijn bedrijfsvoering. Bij de DVD neemt de afdeling Ruimtelijke ordening en Milieu dergelijke verzoeken in behandeling. De DVD zal in elk geval toetsen op een aantal vastgoedgerelateerde vragen, zoals wet- en regelgeving, effecten op het huidige gebruik en toekomstplannen etc. Indien Defensie als materieel beheerder geen bezwaar heeft, zal de DVD uiteindelijk de dienst Domeinen vragen om de toestemming privaatrechtelijk te regelen.

2. Is er een bijzondere wettelijke toestemming nodig voor het aanleggen van een kabel / leiding in Defensiegrond?

Nee, er is geen bijzondere vergunningplicht voor werken in defensiegrond. Op aangewezen luchtvaartterreinen (d.w.z. voor luchtvaart aangewezen delen van vliegbases en -kampen) kan een ontheffing als bedoeld in art. 31, lid 2 van de Luchtvaartwet nodig zijn.

3. Wat houdt de uitzonderingspositie voor Defensie t.a.v. de WION in?

Artikel 12 van de Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION) zegt dat als een informatieverzoek betrekking heeft op grond in beheer bij Defensie, Defensie zelf de informatie over kabels en leidingen aan de grondroerder levert. Daartoe levert het Kadaster de gegevens over kabels en leidingen aan Defensie, waarna Defensie deze gegevens en haar eigen gegevens aan de grondroerder levert. De DVD neemt de taak van informatieverstrekking op zich.

Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf, Directie Vastgoed (RVOB)

1. Wat is het beleid van het RVOB inzake de aanleg/instandhouding kabels, buisleidingen en bovengrondse hoogspanningsverbindingen in, op of boven Staatsgronden en -wateren?

In, op of boven Staatseigendommen (wateren/gronden) bevinden zich kabels (vergelijk voor kabelwerken in de zin van de Telecommunicatiewet de daarop betrekking hebbende paragraaf), buisleidingen en hoogspanningsverbindingen (mastconstructies/bedrading). Ondernemers van deze werken zijn overheden (veelal gemeenten en waterschappen) en vennootschappen (Nederlandse Gasunie (transportpoot), NAM, elektriciteitsbedrijven, TenneT, etc.).

Onderscheid kan worden gemaakt tussen kabel- en leidingwerken die zich bevinden in, op of boven Staatsgronden of -wateren die in materieel beheer zijn bij vakdepartementen (bijvoorbeeld Verkeer & Waterstaat (Rijkswaterstaat) en Defensie (Dienst Vastgoed Defensie)), dan wel kabel- en leidingwerken die gesitueerd zijn in gronden/(wateren) in volledig beheer bij Financiën (FiDo-gronden). In de eerste situatie is sprake van bijzonder (mede)gebruik door de kabel- en leidingbeheerder van publiek domein. Voor dit (mede)gebruiksrecht kan door het RVOB een marktconforme gebruiksvergoeding worden bedongen. De tweede situatie ziet op het verstrekken door het RVOB van een (mede)gebruiksrecht aan de kabel- of leidingbeheerder ten behoeve van de aanleg/instandhouding van de leidingwerken in, op of boven privaat

domein. Het (mede)gebruiksrecht kan om baat worden gevestigd.

2. Geeft het RVOB private toestemming en hoe gaat dat?

Private toestemming door het RVOB ten behoeve van de aanleg/instandhouding van kabels/buisleidingen/bovengrondse hoogspanningsverbindingen geschiedt via het aangaan van een gebruiksovereenkomst en daarop van toepassing te verklaren algemene voorwaarden tussen het RVOB en de kabel- of leidingbeheerder. Het - veelal op verzoek van de kabel- of leidingbeheerder - vestigen van een recht van opstal (inclusief algemene voorwaarden), dan wel een andersoortig zakelijk recht behoort eveneens tot de mogelijkheden. Toestemming van de zijde van de materieel beheerder vormt daartoe een voorwaarde. Het schrijven van 15 januari 2007 met kenmerk SDG/NW07/01/42403 van de Staf Directeur-Generaal Rijkswaterstaat bevat de visie van Rijkswaterstaat op het eventueel vestigen van zakelijke rechten door het RVOB ten gunste van de kabel- of leidingbeheerder ten behoeve van de aanleg/instandhouding van kabels/buisleidingen in gronden in materieel beheer bij Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat geeft aan hiermee niet in te kunnen stemmen. In geval van de voorgenomen aanleg/instandhouding van kabel- of leidingwerken in, op of boven FiDo-gronden kan zonder meer op verzoek van de kabel- of leidingbeheerder een zakelijk recht worden gevestigd.

3. Hoe is het beleid ten aanzien van een gebruiksvergoeding en/of gebruiksovereenkomst?

Ter zake van aan te leggen en in stand te houden kabels/buisleidingen/bovengrondse hoogspanningsverbindingen, waarvan het openbaar belang ingevolge de Belemmeringenwet Privaatrecht door de Kroon is erkend, wordt geen gebruiksvergoeding bedongen en geen gebruiksovereenkomst aangegaan.

Ter zake van aan te leggen en in stand te houden kabels/buisleidingen/bovengrondse hoogspanningsverbindingen, waarvoor op grond van de Belemmeringenwet Privaatrecht door de Minister van Verkeer en Waterstaat een gedoogverplichting is opgelegd, wordt geen gebruiksvergoeding bedongen en geen gebruiksovereenkomst aangegaan.

Ter zake van aan te leggen en in stand te houden kabels/buisleidingen/bovengrondse hoogspanningsverbindingen, waarvan het algemeen nut uitdrukkelijk bij wet is bepaald (bijvoorbeeld artikel 20 Elektriciteitswet 1998), wordt geen gebruiksvergoeding bedongen en geen gebruiksovereenkomst aangegaan.

4. Hoe zal het beleid in de toekomst kunnen worden?

Binnen het RVOB wordt thans onderzocht of de private niet-zakenrechtelijke toestemming (toestemmingsbrief of gebruiksovereenkomst) vervangen dient te worden door registratie via de vestiging van een zakelijk recht (veelal recht van opstal). Ook wordt bezien of ter zake van nieuw aan te leggen kabels/buisleidingen in Staatsgronden voor het medegebruik door de kabel- en leidingbeheerder van deze gronden een marktconforme gebruiksvergoeding kan worden bedongen.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCEF)

1. Wat is de taak van de RCEF in deze?

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is, in samenwerking met anderen, verantwoordelijk voor de zorg van het Nederlandse erfgoed boven en onder de grond en onder water.

Deze Rijksdienst is geen vastgoeddienst in de zin dat deze Rijksdienst terreinen in beheer of bezit heeft.

2. Is er een vergunningplicht bij een archeologisch monument?

Bij de aanleg van kabels en buisleiding wordt echter de bodem verstoord en daarmee mogelijk het archeologisch of gebouwde erfgoed. Als de kabels of buisleidingen worden aangelegd op een van rijkswege beschermd archeologisch monument is dat alleen mogelijk als daarvoor namens de Minister van OCW een vergunning is afgegeven. De Minister kan besluiten de vergunning te weigeren of daaraan voorwaarden

te verbinden, bijvoorbeeld dat de verstoring alleen mag plaatsvinden als er eerst archeologisch onderzoek is gedaan.

Als sprake is van een van rijkswege beschermd gebouwd monument dan heeft de gemeente de vergunningverlenende bevoegdheid. Deze vergunningplicht is geregeld in artikel 11, Monumentenwet 1988.

3. Wat als er archeologische waarden te verwachten zijn?

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag ter bescherming van het Archeologisch Erfgoed ondertekend, kort gezegd het Verdrag van Malta. Dit Verdrag is inmiddels in Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Een van de verdragsverplichtingen betreft het tijdig meewegen van archeologische waarden en verwachtingen bij ontwikkelingen op het gebied van de ruimtelijke ordening. Daarbij dient het streven te zijn om het archeologisch erfgoed in de bodem (in situ) te behouden.

Dit betekent dat bij het opstellen van een milieu-effectrapportage, het uitvoeren van ontgroningen of een bouw- of aanlegvergunning veelal rekening gehouden moet worden met (te verwachten) archeologische waarden. Voorafgaand aan de aanleg van kabels en buisleidingen kan dan dus een archeologisch onderzoek noodzakelijk zijn.

4. Is er samenwerking binnen het Rijk?

Deze Rijksdienst heeft met een aantal rijkspartners of organisaties die veel bodemversturende projecten uitvoeren convenanten afgesloten waarin een verantwoorde omgang met archeologische waarden en verwachtingen wordt afgesproken. Hiermee geven de rijkspartners een concrete invulling aan de gedeelde verantwoordelijkheid voor het archeologisch erfgoed. Deze convenanten zijn onder andere afgesloten met ProRail, Dienst Landelijk Gebied, Rijkswaterstaat, de Gasunie en de Dienst Vastgoed Defensie.

10

Stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland

1. Wat is de Stichting en welk doel heeft ze?

De Stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland, gevestigd te Roosendaal, is sinds 1978 de eigenaar van een strook grond en beheerder van de infrastructuur daarin om kabels en buisleidingen in te leggen tussen Rotterdam en Antwerpen, via de industrieterreinen Moerdijk en Roosendaal. Het bestuur wordt gevormd door vier leden van het Rijk en één Kroonlid en 3 leden van de leidingeigenaren. Het heeft een Bureau met twee afdelingen, de Technische Dienst en het Bedrijfbureau.

De voornaamste doelstelling om deze organisatie op te richten was de bundeling van buisleidingen om een zo efficiënt mogelijk ruimtegebruik te maken. De missie van de Stichting is te zorgen voor een veilige en ongestoorde ligging van de buisleidingen.

2. Hoe is de strook grond van de Stichting ingericht?

De strook grond heeft een gemiddelde breedte van 100 meter en is 75 kilometer lang. Daar waar andere infrastructuren kruisen zijn voorzieningen gemaakt, zodat men obstakelvrij buisleidingen in de straat kan leggen. Bij deze voorzieningen moet u denken aan tunnels, onder andere onder de rivieren Oude Maas en Hollandsch Diep, of viaducten bij kruisingen met wegen. Planologisch is de gehele straat bestemd als leidingenstraat met als tweede bestemming "landbouw", hetgeen betekent dat een veilige en ongestoorde ligging gegarandeerd kan worden.

Het grote voordeel is dat, afhankelijk van de engineering, men binnen enkele maanden er toe over kan gaan een leiding aan te leggen. Dit kan zijn voor vloeistoffen, (petro)chemische producten, gassen of data, alles kan en mag door de buisleidingenstraat. Momenteel is de straat voor 30 % gevuld, dus er is nog ruimte

genoeg voor leidingen. De leidingen die er nu in liggen variëren van 4 tot 68 inch.

3. Welke verdere specifieke dienstverlening geeft de Stichting?

Het borgen van de tracé-integriteit van de leidingen is het belangrijkste aandachtspunt. Dit vertaalt zich in de zorg voor het onderhoud van de infrastructuur (behoudens de kabels en buisleidingen) in het tracé, het uitvoeren van tracé-inspecties en tunnelinspecties en het verpachten en/of verhuren van de gronden van het tracé om dubbel ruimtegebruik van de gronden mogelijk te maken.

Om de veiligheid van de leidingen ten opzichte van elkaar te borgen draagt de Stichting zorg voor de begeleiding bij aanlegprojecten. Dit vertaalt zich in het uitvoeren van landmeetkundige werkzaamheden, coördinatie bij vergunningaanvragen en de administratieve meldingen bij KLIC/Kadaster. Naast deze kerntaken verzorgt ze het vereenvoudigen van vergunningsprocedures door middel van het waar mogelijk verzorgen van functionele vergunningen (wet beheer rijkswaterstaatswerken) en/of algemene ontheffingen voor relevante wetgeving. Voorts administratieve begeleiding van het Kathodische Beschermingsysteem in beheer bij de gezamenlijke leidingeigenaren én het verstrekken van digitale gegevens uit het Geografisch Informatiesysteem.

4. Wat moet men doen voor het aanleggen van nieuwe leidingen en wat zijn de voorwaarden?

U neemt contact op met het Bureau van de Buisleidingenstraat Nederland in Roosendaal (website www.buisleidingenstraat.nl) en dan kan bepaald worden waar uw kabel of buisleiding straks de straat binnenkomt en waar hij er weer uitgaat. In de daarop volgende overeenkomst worden dan de voorwaarden, rechten en plichten vastgelegd waaraan uw organisatie moet voldoen. Tevens wordt hierin de tariefstelling

11

De Defensie Pijpleiding Organisatie

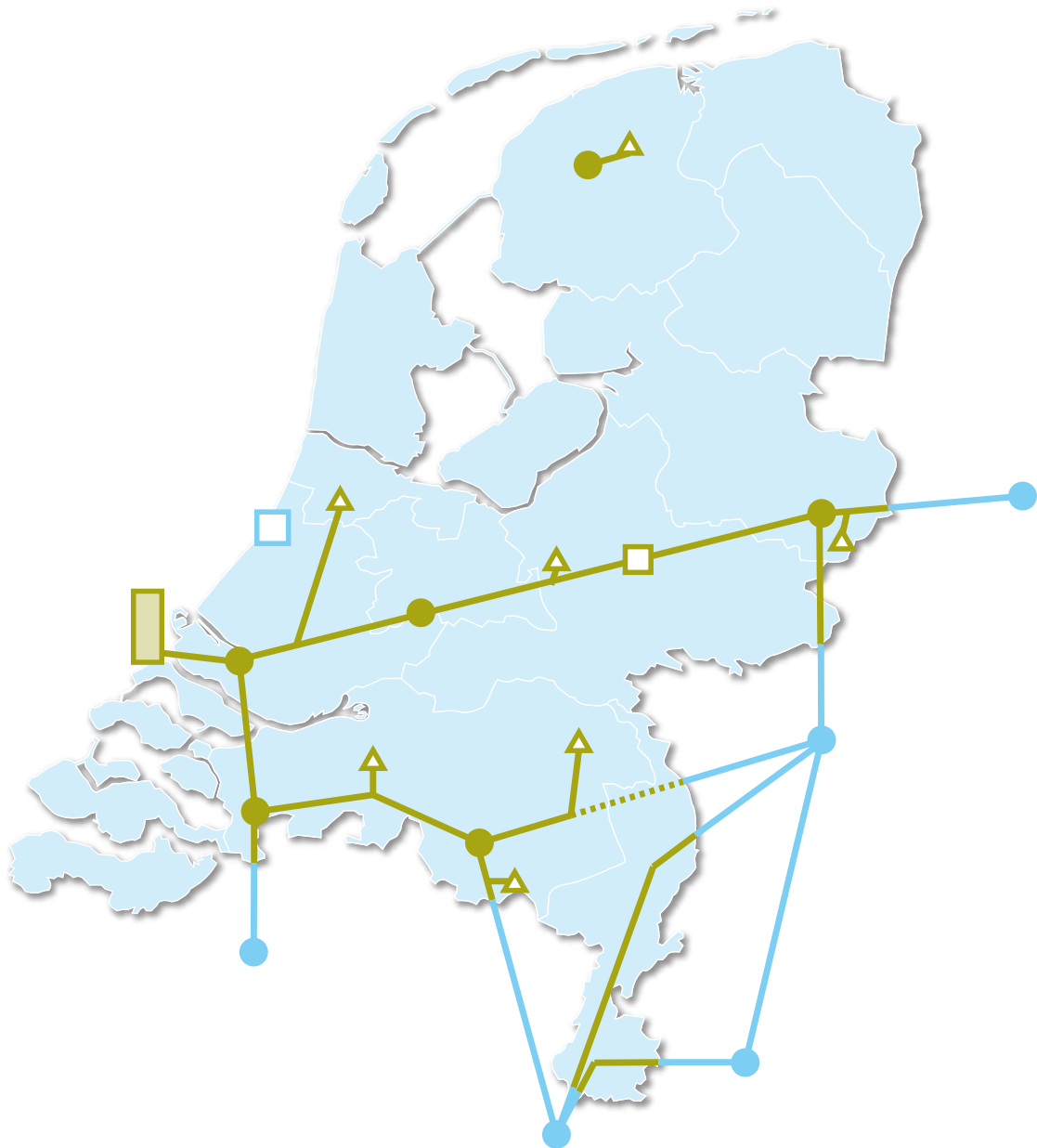
(instaptarief en jaarlijkse exploitatiekostenvergoeding) vastgelegd.

1. Wat is de Defensie Pijpleiding Organisatie?

Defensie Pijpleiding Organisatie (DPO) beheert een pijpleidingstelsel in Nederland waar vliegtuigbrandstof en incidenteel voertuigbrandstoffen door wordt vervoerd. Het DPO netwerk maakt deel uit van het Central European Pipeline System, dat eigendom is van NATO. Het Defensiepijpleidingsysteem (ca. 1.180 km) is vanaf het midden van de jaren 50 aangelegd in gronden (ca. 10.000 percelen), toebehorende aan zowel overheden als particulieren.

2. Zijn de leidingtrajecten geheim?

Een breed verbreid misverstand is dat deze leidingen geheim zouden zijn. Voor DPO is informatieverstrekking van groot belang voor de integriteit van de leidingen en het voorkomen van milieuschade. DPO is al sinds 1985 aangesloten bij het KLIC, informeert grondeigenaren en -gebruikers met mailings, verstrekt periodiek informatie aan gemeenten en - op verzoek - ook andere overheidsinstellingen en voert samen met de DVD overleg over ruimtelijke plannen. Naast de hierboven vermelde informatieverstrekking aan gemeenten en brandweer is er bij calamiteiten ook informatie over DPO-leidingen beschikbaar via de VerzekeraarsHulpDienst (VHD), een initiatief van de Vereniging van Leidingeigenaren in Nederland (VELIN). Het beheer van het leidingennet wordt ondersteund door een Pipeline Management System (PMS).

De Defensie pijpleidingen naar de depots en vliegvelden

12

Lijst van contactpersonen bij de rijksvastgoed-diensten

Het Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf (vroeger Dienst Domeinen Onroerende Zaken)

Directie Vastgoed (Den Haag)

Mr. E.J.M. Coenen (Edward)

e.j.m.coenen@minfin.nl

070 - 342 8588

Mr. drs. J. van Spengen (Jan)

j.spengen@minfin.nl

070 - 342 7013

Regionale Directie Vastgoed Noordoost

Ing. L. Hoving RT (Lambert)

lambert.hoving@rvob.nl

038 - 469 5293

K. Sportel (Koert)

koert.sportel@rvob.nl

038 - 469 5208

H. Teunissen (Henk)

henk.teunissen@rvob.nl

038 - 469 5352

Regionale Directie Vastgoed West

H. Broekhuis (Henk)

henk.broekhuis@rvob.nl

071 - 568 6822

Th.A.M. van der Graaf (Dick)

dick.graaf@rvob.nl

071 - 568 6890

Regionale Directie Vastgoed Zuid

Ir. W.J.H. de Boer (Wiebo)

wiebo.boer@rvob.nl

076-524 1346

C.M.J. Lodders (Cees)

cees.lodders@rvob.nl

076 - 524 1376

F.J.R.M. Magis (Joost)

joost.magis@rvob.nl

076 - 24 1365

Dienst Landelijk Gebied

G.G.J. Kooij (Anita)

030 - 2756880

g.s.j.kooij@minlnv.nl

W. Pieterse (Willem)

030 - 2344249

w.pieterse@minlnv.nl

M. Lankwarden (Michiel)

070 - 3371293

m.lankwarden@minlnv.nl

(Dienst Vastgoed) Defensie

A.B. Dalmijn (Fons)

Defensie-DRMV

070 - 3187719

ab.dalmijn@mindef.nl

Rijksgebouwendienst

Geen specifieke contactpersoon aanwezig
(problematiek speelt hier niet)

Rijkswaterstaat

Stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland

Rijkswaterstaat/Buisleidingenstraat

J.A.H. Haeck (Kooos)

Directeur

0165 - 542916

j.a.h.haeck@buisleidingenstraat.nl

S. Koevoets (Stan)

Kennisveld Geodesie, GIS en onderhoud

0165 - 542916

s.koevoets@buisleidingenstraat.nl

Rijkswaterstaat Regionale Diensten

Rijkswaterstaat Noord-Nederland

A. (Anghela) Lolkama

Afdeling Bestuurlijk Juridische zaken en Vastgoed

058 - 2344148

anghela.lolkama@rws.nl

Rijkswaterstaat Oost-Nederland

K. (Klaas) van der Grinten

Afdeling Bestuurlijk Juridische zaken en Vastgoed

026 - 3688697 / 06 - 20426166

klaas.vander.grinten@rws.nl

Rijkswaterstaat Zuid-Holland

M.J.A. (Marcel) Ferdinandus

Afdeling Bestuurlijk Juridische zaken en Vastgoed

010 - 4026232

marcel.ferdinandus@rws.nl

Rijkswaterstaat Limburg

P.H.P. (Pierre) Hawinkels

Afdeling Bestuurlijk Juridische zaken en Vastgoed

06 - 51544319

pierre.hawinkels@rws.nl

Rijkswaterstaat Noord-Brabant

A.J.S. (Simone) ten Bhomer

Afdeling Bestuurlijk Juridisch zaken en Vastgoed

073 - 6817671

simone.ten.bhomer@rws.nl

Rijkswaterstaat Utrecht

Mr. J.E.M. (Juliette) de Wilt-Hanssen

Afdeling Bestuurlijk Juridische zaken en Vastgoed

088 - 7973402

juliette.de.wilt@rws.nl

Rijkswaterstaat Noord-Holland

J.M. (Jan) Bours

Afdeling Bestuurlijk Juridische zaken en Vastgoed

023 - 5301408

jan.bours@rws.nl

Rijkswaterstaat IJsselmeergebied

A.J.E. (Angela) Kuijpers-de la Chambre

Afdeling Bestuurlijk Juridische zaken en Vastgoed

0320 - 297354

angela.kuijpers@rws.nl

Rijkswaterstaat Noordzee

Ing. H. (Rik) Duijts

Afdeling Vergunningverlening

070 - 3366873

rik.duijts03@rws.nl

Rijkswaterstaat Zeeland

Ing. J.L. (Bert) Verhage

Afdeling realisatie infrastructuur

0118 - 622776

bert.verhage@rws.nl

Rijkswaterstaat Corporate Dienst

Mr. D.C. (Dianne) Teunissen

Afdeling Bestuurlijk Juridische Zaken en

Vastgoed, Expertise

088 - 7971320

dianne.teunissen@rws.nl

Rijkswaterstaat Corporate Dienst

Mr. L.A.G.(Louis) Verduyn Lunel

Afdeling Bestuurlijk Juridische Zaken en

Vastgoed, Publieke Zaaksbehandeling

Specialist Belemmeringenwet Privaatrecht

088 - 7971372

louis.verduynlunel@rws.nl

ProRail

D.J. Elbers (David)

030 - 2354685

david.elbers@prorail.nl

M. Tjallema (Marloes)

030 - 2359211

marloes.tjallema@prorail.nl

Staatsbosbeheer

T. Bok (Tamara)

058 - 2343711

t.bok@staatsbosbeheer.nl

Ministerie van VROM

Buisleidingen

Drs. C.T.M. Speel-Zuiderwijk (Carla)

VROM-DG Milieu

070 - 3393062

carla.speel@minvrom.nl

Drinkwaterwet

Directie Water.

Drs. J.E. Prast (Juliaan)

070 - 339 4020

juliaan.prast@minvrom.nl

Ministerie van EZ

Gaswet en Mijnbouwwet

Directie Energiemarkt (EZ).

Mevrouw mr. B. Dekker-Barendse (Brenda)

070 - 379 7813

b.dekker-barendse@minez.nl

Drs. M.F. Driessen (Mark)

070 - 379 7037

m.driessen@minez.nl

Kadaster

Registratie kabelnetten en WKPB:

mr. B.H.J. Roes (Ruben) en

mr. B.G. van Dam (Benedict),

Afdeling Rechtszekerheid

tel: 088 - 183 31 74 (secretariaat)

fax: 055 - 522 49 58 (secretariaat)

ruben.roes@kadaster.nl en

benedict.vandam@kadaster.nl

KLIC-Kadaster:

mevrouw C.J. Groot-Pennekamp MSc

Afdeling Strategie & Beleid

tel: 088 - 183 30 49

fax: 055 - 528 50 29

e-mail: caroline.groot@kadaster.nl

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

Centraal

Gerda de Bruijn

030 - 698 33 66

Gerard Tellers

033 - 422 76 19 en 030 - 698 34 94

Arne Haytsma

033 - 422 76 22

Regio Noord (Groningen, Friesland, Drenthe)

Jos Stöver

030 - 698 32 13

Truus Poppelaars

033 - 422 76 38 en 030 - 698 33 48

Aukje Mennens

030 - 698 32 43

Regio Midden/Oost (Utrecht, Gelderland, Overijssel)

Peter Schut

030 - 698 32 08

José Schreurs

033 - 422 76 35 en 030 - 698 32 18

Barbara Speleers

030 - 698 32 15

Regio West (Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland)

Thomas van den Berg

030 - 698 32 97

Guido Mauro

030 - 698 32 28

Iepie Roorda

030 - 698 32 80

Els Romeijn

030 - 698 32 26

Regio Zuid (Zeeland, Brabant, Limburg)

Ellen Vreenegoor

033 - 422 76 79 en 030-698 33 35

Cees van Rooijen

030-698 32 74

Fred Brounen

030-698 34 06

13

Lijst van belangrijkste organisaties actief op dit gebied

Vereniging van Leidingeigenaren in Nederland (Velin)

Bij de Velin zijn de eigenaren en beheerders aangesloten van ondergrondse leidingen voor het inter-regionale transport van 'gevaarlijke stoffen'. Ook het Nederlandse deel van het continentale plat valt hieronder.

VELIN behartigt sinds 1978 hun gezamenlijke belangen en treedt op als hun spreekbuis en vertegenwoordiger. Samen hebben de 20 aangesloten bedrijven/organisaties 15.500 kilometer aan buisleidingen in Nederland.

Vanuit het Rijk zijn de Stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland en de Defensie Pijpleiding Organisatie hierbij aangesloten.

www.velin.nl

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

Het RIVM houdt zich in deze bezig met de registratie van buisleidingen en onderzoekt de minimale veiligheidsafstanden tussen buisleidingen met brandbare vloeistoffen en bebouwingen.

www.rivm.nl

N.V. Nederlandse Gasunie

N.V. Nederlandse Gasunie is een aardgas infrastructuurbedrijf. Gasunie is eigenaar van één van de grootste hogedruknetten in Europa, bestaande uit meer dan 12.000 kilometer pijpleiding, vele tientallen installaties en ongeveer 1.100 gasontvangststations. In 2006 bedroeg de doorzet van gas ruim 96 miljard kubieke meter. Via haar dochteronderneming Gas Transport Services B.V. verzorgt Gasunie het beheer en de ontwikkeling

van het Nederlandse gastransportnet. Gasunie biedt ook andere diensten aan op het gebied van gasinfrastructuur, waaronder gasopslag. Gasunie doet dit alles veilig, efficiënt, winstgevend en duurzaam. Mede door de betrouwbaarheid en de strategische ligging van het Gasunie-transportnet ten opzichte van groeiende internationale gasstromen kan Nederland zich ontwikkelen tot de 'gasrotonde' van Noordwest-Europa.

De Gasunie heeft 2 Hoofdivisies:

- De divisie Bouw en Beheer zorgt, met name ook in opdracht van GTS, voor een veilig, bedrijfszeker en duurzaam gastransportsysteem dat op een efficiënte en commercieel verantwoorde wijze kan worden geëxploiteerd.
- De divisie Deelnemingen & Ontwikkeling richt zich op de ontwikkeling van niet-gereguleerde diensten en producten en deelname in (inter)nationale projecten op het gebied van aardgasinfrastructuur. Onder deze unit ressorteren de joint ventures voor pijpleidingen die het Nederlandse net verbinden met buitenlandse markten, zoals de zeeleiding naar het Verenigd Koninkrijk. Dat geldt ook voor dochteronderneming Gasunie Engineering & Technology (GET). GET houdt zich bezig met engineering services op het gebied van gastransport, energie en infrastructuur, research en development, gasuitwisselbaarheid en duurzaamheidvraagstukken

www.gasunie.nl

Gas Transport Services B.V. (GTS)

Gas Transport Services B.V. (GTS) is landelijk netbeheerder en verantwoordelijk voor de aansturing van transport en de ontwikkeling van het binnenlandse leidingnet en bijbehorende installaties. GTS is een 100% dochter van de N.V. Nederlandse Gasunie, maar verricht haar werkzaamheden conform de in de wetgeving vereiste zelfstandigheid. Gasunie biedt via GTS transport en bijbehorende diensten aan klanten aan. Dat zijn met name shippers, op het binnenlandse netwerk aangesloten industrieën en andere, nationale en internationale netwerkbedrijven.

TENNET

In Nederland zijn er op dit moment 22 netbeheerders, waaronder TenneT, de beheerder van het 380- en 220 kV transportnet. TenneT is door de toezichthouder DTe aangewezen als Transmission System Operator (TSO). Het is de taak van TenneT TSO als Transmission System Operator om de continuïteit van de Nederlandse elektriciteitsvoorziening en de leveringszekerheid te bewaken, 24 uur per dag, 365 dagen per jaar. Van de 22 netbeheerders zijn er zeven direct aangesloten aan het net van TenneT: TZH, Delta, Essent (Netwerk Brabant, Limburg en Noord), Continuon Netbeheer en Noord West Net. Naast het beheer van het landelijk transportnet en het bewaken van de betrouwbaarheid en de continuïteit van de Nederlandse elektriciteitsvoorziening levert TenneT diensten en taken die tot doel hebben de elektriciteitsmarkt verder te ontwikkelen en goed te laten functioneren.

www.tennet.nl

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)

De missie is: Het zeker stellen dat de opsporing en winning van delfstoffen op een maatschappelijk verantwoorde wijze wordt uitgevoerd.

SodM helpt tevens de wet- en regelgeving te handhaven. De daarbij te gebruiken handhavingsmiddelen zijn preventief toezicht, ondersteuning van bestuurlijke (en soms civielrechtelijke) handhaving en het verzamelen, verdelen en verstrekken van informatie ten behoeve van de strafrechtelijke handhaving.

Om bovengenoemde missie te realiseren heeft SodM twee kerntaken: handhaving en advisering. De kerntaak 'handhaving' bestaat uit toezicht houden, opsporen van overtredingen en administratieve uitvoering. Het opsporen bestaat uit het onderzoeken van strafbare feiten, onder de verantwoordelijkheid

van het OM. De administratieve uitvoering omvat vooral het uitgeven van beschikkingen en het adviseren bij beschikkingen die andere overheidsorganisaties uitgeven.

SodM heeft een aantal wettelijke adviestaken naar de minister van Economische Zaken en een aantal andere functionarissen die in wetten en Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's) worden genoemd. Daarnaast volgt SodM ontwikkelingen bij andere overheden of bij andere industrieën. Indien nodig past SodM het eigen beleid daarop aan en doet het voorstellen voor aanpassing van het beleid van het ministerie van Economische Zaken, VROM c.q. SZW.

www.sodm@minez.nl

Telecommunicatiemaatschappijen, zoals Ziggo, KPN, UPC, CAIW, Delta en Kabel Noord

Deze telecommunicatiebedrijven hebben in hun ontvangstgebied schotelantennes en daarachter een vertakt net (kabels) in de grond naar gebouwen voor de ontvangst van telefoon, televisie/radio en internet.

www.ziggo.nl

www.kpn.nl

www.upc.nl

www.corp.home.nl

www.deltadigitaletv.nl

www.kabelnoord.nl

Buisleidingen Industrie Gilde (BIG)

Het Buisleiding Industrie Gilde is een Belgisch-Nederlandse vereniging van bedrijven, instellingen en personen die zich beroepsmatig richten op het vakgebied "Pijpleidingtransport". Het Gilde is opgericht in december 1990 en telt nu ongeveer 250 leden, tezamen ongeveer 5000 'Pipeliners' vertegenwoordigende.

Het Gilde is opgericht met het doel om een platform te bieden aan beleidsmakers, ontwerpers, bouwers en leveranciers, gebruikers en beheerders, maar ook aan toezichthouders en vergunningverleners. Kortom aan allen die zich verwant voelen met de pijpleidingbranche. Het platform biedt een vruchtbare basis voor het beoefenen van het vak "Pijpleidingingenieur" en het uitdragen van de maatschappelijke voordelen van pijpleidingtransport

www.bigleidingen.org

VEWIN

VEWIN is de brancheorganisatie van de waterbedrijven in Nederland. Vewin is opgericht op 18 november 1952. In dat jaar telde ons land 198 waterleidingbedrijven, waarvan 177 lid waren van de Vereniging. Op 1 januari 2008 kent Nederland nog tien drinkwaterbedrijven, allen aangesloten bij Vewin. Het Vewin-bureau is gevestigd in Rijswijk (Z-H) met een dependance in Brussel.

www.vewin.nl

Energieleveranciers, zoals Eneco, Nuon en Essent

www.eneco.nl

www.nuon.nl

www.essent.nl

ENERGIENED

EnergieNed is de federatie waarin bedrijven uit de gehele energieketen zijn vertegenwoordigd. Deze bedrijven richten zich op productie, transport, distributie en/of handel en levering van stroom, gas en/of warmte. Lid zijn ondernemingen die actief zijn in één of meer schakels van de energieketen. EnergieNed behartigt de gemeenschappelijke belangen van de aangesloten energiebedrijven in Nederland en in Europa. EnergieNed staat voor een duurzame, betaalbare en betrouwbare energievoorziening in Nederland. EnergieNed buigt zich over maatschappelijke vraagstukken in relatie tot energie en zet zich in voor een gezonde, concurrerende energiesector. EnergieNed is het centrale aanspreekpunt van de energiebranche voor overheid, politiek en belangenorganisaties voor bedrijfsleven, consumenten en milieu.

www.energiened.nl

Centrum voor Ondergronds Bouwen (COB)

Extra kennis is nodig om de potentie van ondergronds ruimtegebruik te benutten. Kennis over technische toepassingen, innovatieve bouwconcepten, slimme kostenreducerende bouwmethoden, hoge flexibiliteit en duurzaamheid. Als het Nederlandse bouwbedrijfsleven haar expertise uitbreidt, dan kan ondergronds bouwen op grote schaal in de deltagebieden een realistische opgave worden. COB ziet dat als een van zijn belangrijkste taken. Daarnaast beseft COB dat het benutten van de ondergrond niet alleen een technologische uitdaging is. Er zijn ook mentale drempels te nemen; de ondergrond oefent lang niet op iedereen aantrekkingskracht uit. COB wil pleitbezorgers en sceptici inspireren tot verder nadenken over de kansen en mogelijkheden van ondergronds ruimtegebruik.

www.cob.nl

Stuurgroep Schadevergoeding Kabels en Leidingen

Voor het transport van gas, water, elektriciteit, oliën, chemicaliën, telecomunicatie, data en dergelijke worden kabels en leidingen gebruikt. Bij de aanleg van infrastructurele werken kunnen deze kabels en leidingen in de weg liggen en zullen deze zonnodig verlegd en/of aangepast moeten worden. De Stuurgroep Schadevergoeding Kabels en Leidingen (SKL) is een platform waarin de brancheorganisaties van de leidingbeheerders Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (VEWIN), Vereniging van Leidingeigenaren in Nederland (VELIN), Federatie van Energiebedrijven in Nederland (EnergieNed) en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat alsmede ProRail vertegenwoordigd zijn. Zij maken in de Stuurgroep afspraken over hoe partijen binnen de kaders van de gezamenlijke 'Overeenkomst inzake verleggingen van kabels en leidingen buiten beheersgebied' van 19 februari 1999 (Overeenkomst 1999) met elkaar omgaan en hoe de regeling uitgelegd moet worden.

www.stuurgroepskl.nl

Gemeentelijk Platform Kabels en Leidingen (GPKL)

De vereniging stelt zich ten doel de behartiging van de gemeentelijke belangen bij de totstandkoming van wetgeving, regelgeving, beleidsregels en technische en juridische afspraken ter zake van de ondergrondse infrastructuur van kabels en leidingen en het uitwisselen van kennis, ervaring en informatie tussen de leden, en partijen buiten de vereniging.

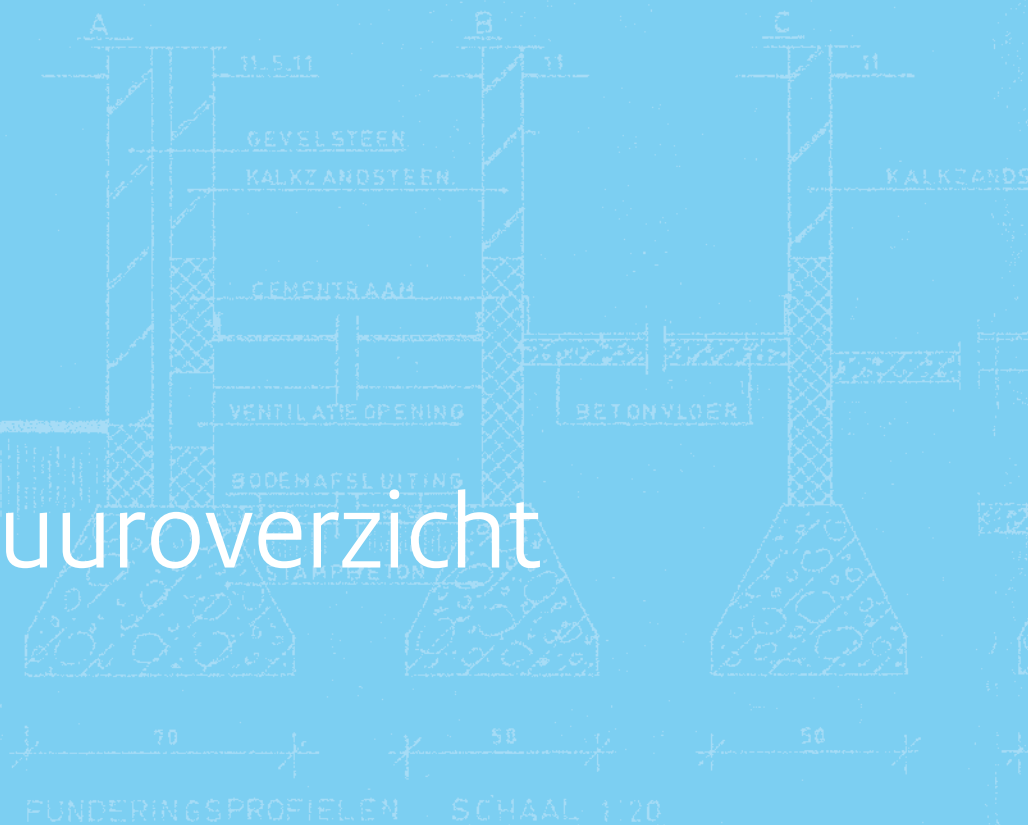
www.gpkl.nl

Leidingenbureau Rotterdam

De ondergrond van Rotterdam ligt vol met kabels en leidingen, bijvoorbeeld voor riolering, gas, water, elektriciteit, telecommunicatie, maar ook voor vele andere stoffen die getransporteerd moeten worden. Er dient zorgvuldig met de beperkte ondergrondse ruimte te worden omgegaan en er dient daarbij veel aandacht aan de veiligheid te worden besteed. Het Leidingenbureau van Gemeentewerken ziet hierop toe. Het bureau heeft veel expertise en (vergunning-)modellen.

14

Literatuuroverzicht

Aanbevolen Literatuur

- Mr. E.J.M. Coenen, Handboek Belemmeringenwet Privaatrecht c.a., Sdu Uitgevers, Den Haag 1999.
- Mr. A.R. Klijn (ed.), Het recht van kabels en leidingen, Maklu Apeldoorn/Antwerpen 2009.

Wet- en Regelgeving

- Wet milieubeheer
- Wet milieugevaarlijke stoffen
- Wet bodembescherming
- Gaswet
- Mijnbouwwet
- Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION)
- Registratiebesluit externe veiligheid
- Belemmeringswetten en concessieverlening
- Wet ruimtelijke ordening
- Besluit milieueffectrapportage
- Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
- Telecommunicatiewet
- Waterleidingwet/Waterwet
- Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO)
- Nadeelcompensatie verleggen kabels en leidingen in en buiten rijkswaterstaatswerken en spoorwerken 1999 (NKL)
- Overeenkomst inzake verleggingen van kabels en leidingen buiten beheersgebied tussen de Minister van Verkeer en Waterstaat en Energie-Ned. Velin en Vewin.

15

Overzicht gestelde vragen

1. Wat moet een kabel- of leidingbeheerder regelen wanneer hij zijn kabel of buisleiding in Staatsgrond wil leggen?
2. Op basis van welke (privaatrechtelijke) grondslagen kunnen kabels en leidingen in Staatseigendom liggen?
3. Wat houdt het opstalrecht in?
4. Wat houdt de ingebruikgeving in?
5. Wat houdt het feitelijk gedoogrecht in?
6. Wat houdt een erfdiensbaarheid in?
7. Wat houdt een kwalitatieve verplichting in?
8. Wie is eigenaar van een netwerk?
9. Wie is de "bevoegde aanlegger"?
10. Wat is het gevolg van de eigendomsregeling voor onteigening van gronden waarin kabels en leidingen zijn gelegen?
11. Welke openbare werken kunnen worden aangelegd en in stand gehouden onder toepassing van de Belemmeringenwet Privaatrecht?
12. Is het opleggen van een gedoogplicht volgens de Belemmeringenwet Privaatrecht een publiekrechtelijke beperking in de zin van de Wet Kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen?
13. Biedt de Belemmeringenwet Privaatrecht ruimte voor de aanleg/instandhouding van minder traditionele openbare werken (bijvoorbeeld kademuren in het kader van rivierverruiming)?
14. Hoe verhoudt de Belemmeringenwet Privaatrecht zich tot de toepassing van het onteigeningsinstrument?
15. Hoe verhoudt de Telecommunicatiewet en de daarin opgenomen gedoogplichtparagraaf zich tot de Belemmeringenwet Privaatrecht?
16. Vervalt de gedoogplichtbeschikking ex Belemmeringenwet Privaatrecht bij inschrijving van het onteigeningsvonnis (titelzuiverende werking)?
17. Is het wenselijk de Belemmeringenwet Privaatrecht aan te passen aan de beginselen van de Algemene wet bestuursrecht?

18. Hoe dient men te handelen bij het aanleggen, onderhouden en omleggen van kabels en leidingen, die schadelijke effecten kunnen hebben op beschermde soorten planten en/of dieren zoals bedoeld in de Flora- en Faunawet?
19. Hoe dient men te handelen bij het aanleggen, onderhouden en omleggen van kabels en leidingen die schadelijke effecten kunnen hebben op aanwezige archeologische waarden?
20. Wat is de privaatrechtelijke positie van de materieel beheerder/vastgoeddienst?
21. Wat is de privaatrechtelijke positie van de kabel- en leidingbeheerder?
22. Wat wordt precies verstaan onder de doorbreking van de verticale natrekking?
23. Wordt de waarde van een perceel beïnvloed door de aanwezigheid van kabels en leidingen?
24. Welke bijzondere wetten zijn er nog meer naast de al genoemde in hoofdstuk 3:
25. Wat houdt de Gaswet voor buisleidingen in?
26. Wat houdt de Mijnwet voor kabels en buisleidingen in?
27. Wat houdt de Telecommunicatiewet voor kabels in?
28. Wat houdt hier de gedoogplicht in, die wordt opgelegd?
29. Voor wie zijn de kosten van het verleggen?
30. Wat houdt de Waterleidingwet m.b.t. buisleidingen in?
31. Wat houdt de Waterwet m.b.t. buisleidingen in?
32. Wat houdt de WABO m.b.t. buisleidingen in?
33. Waarom eigendomsregistratie van kabels en buisleidingen bij het Kadaster?
34. Wie is bevoegd een netwerk te registreren?
35. Wat zijn de gevolgen van het niet registreren van netwerken bij het Kadaster?
36. Hoe luidt de procedure om tot kadastrale registratie van een netwerk te komen?
37. Kan een geregistreerd netwerk na de eerste registratie worden gewijzigd en Wat zijn de gevolgen van deze wijziging?
38. Is het geregistreerde netwerk zichtbaar op de kadastrale kaart?
39. Moet de (decentrale) overheid overgaan tot registratie van haar eigen netwerken welke liggen in openbare grond?
40. Kan één netwerk meerdere kadastrale aanduidingen hebben?
41. Wat is het gevolg als een besluit onder de werking van de Wkpb valt?
42. Wat als de kadastrale percelen waar het besluit betrekking op heeft vernummern?
43. Is er een mogelijkheid de terugmelding door het Kadaster te voorkomen?
44. Hoe snel moet publicatie van het besluit bij het kadaster plaatsvinden?
45. Vallen besluiten die genomen zijn voor de inwerkingtreding (1 juli 2007) van de Wkpb ook onder de werking ervan?
46. Wat is het doel van de Grondroordersregeling?
47. Hoe ziet het informatie-uitwisseling proces eruit?
48. Wanneer moet een aannemer/grondroerder een melding doen?
49. Wie kunnen er nog meer een melding doen?
50. Hoe moeten netbeheerders de tekeningen aanleveren?
51. Moet elke netbeheerder gegevens aanleveren en geldt dit voor al zijn kabels en leidingen?
52. Wat houdt het zorgvuldig graven in?
53. Op welke wijze en over welke netten moeten gegevens geleverd worden door een netbeheerder?
54. Op welke wijze ontvangen de aanvragers hun informatie?
55. Wat zijn de belangrijkste verplichtingen voor de betrokken partijen?
56. Aan welke verplichtingen moet een overheid voldoen?
57. Wat zijn weesleidingen en welk procedure geldt hiervoor?
58. Moeten netbeheerders ook gegevens over huisaansluitingen verstrekken?
59. Wat is de rol van particulieren?
60. Wat is een oriëntatiemelding?
61. Wie is verantwoordelijk voor de administratie bij de overdracht van eigendom van netwerken van de ene netbeheerder naar de andere netbeheerder?
62. Wat zegt de grondroordersregeling over netten die elkaar niet mogen hinderen?
63. Waar kan men nadere informatie over de grondroordersregeling (WION) vinden?
64. Wat is het huidige beleid voor buisleidingen?

65. Hoe zit het met de veiligheidsafstanden voor buisleidingen?
66. Hoe gaat het toekomstig beleid voor buisleidingen er uit zien?
67. Hoe staat het met de nieuwe veiligheidsafstanden voor aardgasleidingen?
68. Wat zijn de problemen voor buisleidingen voor gevaarlijke stoffen?
69. Wie is verantwoordelijk voor buisleidingen voor gevaarlijke stoffen?
70. Wat wil VROM nu precies aan de buisleidingen doen?
71. Wat doet VROM voor gemeenten en provincies?
72. Waarom moeten risico's in kaart worden gebracht?
73. Wat is het Registratiebesluit externe veiligheid?
74. Wat is het risicoregister?
75. Welke gegevens bevat het risicoregister?
76. Welke risicogegevens komen in het register?
77. Wat is de rol van de overheden?
78. Wat is de provinciale risicokaart?
79. Is er een risicokaart beschikbaar voor professioneel gebruik?
80. Hoe en waar moeten overheden gegevens aanleveren?
81. Wat is de helpdesk Risicoberekening?
82. Wat houdt het externe veiligheidsbeleid van VROM in?
83. Welke ministeries zijn waarvoor verantwoordelijk?
84. Hoe is de regelgeving vormgegeven?
85. Worden buisleidingen systematisch in de bestemmingsplannen opgenomen?
86. Houden gemeenten toezicht op de buisleidingen?
87. Welke regelingen zijn van toepassing op verleggingen van kabels en buisleidingen in publiek belang?
88. Wat is het toepassingsbereik van de NKL99 en de Overeenkomst?
89. Wie draagt de kosten van een verlegging of andere aanpassing onder het regime van de Telecommunicatiewet?
90. Wie draagt de kosten van een verlegging of andere aanpassing van een (niet-telecom) kabel binnen bestaand beheersgebied?
91. Wie draagt de kosten van een verlegging of andere aanpassing van een (niet-telecom) kabel buiten het beheersgebied?
92. Hoe ziet het verleggingsproces er in grote lijnen uit?

16

Colofon

Deze gids kwam tot stand onder verantwoordelijkheid van de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid

Postbus 20201 | 2500 EE Den Haag

070 - 3427666

Algemene website www.minfin.nl/vastgoed of binnen het Rijk: <http://rvr.rijksweb.nl>

Mailadres: rvr@minfin.nl

Redactie

Mr. Kuijjer (Hugo)

VROM-DG Milieu

070 - 3394063

hugo.kuijjer@minvrom.nl

Mr. R.B.H.Th. van Broeckhuysen (Ronald)

Projectdirectie Vastgoed

070 - 3428587

r.b.h.t.broeckhuysen@minfin.nl

D.J. Elbers (David)

ProRail

030 - 23534685

david.elbers@prorail.nl

Mr. E.J.M. Coenen (Edward)

Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf, Directie Vastgoed

070 - 3427931

e.j.m.coenen@minfin.nl

Mr. A.B. Dalmijn (Fons)

Defensie-DRMV

070 - 3187719

ab.dalmijn@mindef.nl

Ing. J.A.H. Haeck (Koos)

Rijkswaterstaat/Buisleidingenstraat

0165 - 542916

j.a.h.haeck@buisleidingenstraat.nl

Mr. G.S.J. Kooij (Anita)

Dienst Landelijk Gebied

030 - 2756880

g.s.j.kooij@minlnv.nl

E.H.M. Paalman (Esther)

Economische Zaken

070 - 3798138 / 8113

e.h.m.paalman@minez.nl

Mr. B.H.J. Roes (Ruben)

Kadaster

088 - 1832000

ruben.roes@kadaster.nl

Mr. D.C. Teunissen (Dianne)

Rijkswaterstaat/Corporate Dienst

088 - 7971320

dianne.teunissen@rws.nl

Vormgeving

Optima Forma bv

De Raad voor Vastgoed Rijksoverheid en de in deze Raad samenwerkende vastgoeddiensten en de redacteurs belast met het redigeren van deze Kennisgids, zijn niet aansprakelijk voor schade voortvloeiend uit eventuele onjuistheid en/of onvolledigheid met betrekking tot de in de gids behandelde onderwerpen.

Op deze gids rust geen auteursrecht en het kan vrijelijk worden overgenomen. Men wordt dan wel verzocht bronvermelding te gebruiken.

Aan de inhoud van de gids kunnen geen rechten worden ontleend.

Deze brochure is een uitgave van:

Ministerie van Financiën
Raad voor Vastgoed Rijksoverheid
Postbus 20201 | 2500 EE Den Haag
T 070 - 342 85 87
Internet www.minfin.nl/vastgoed
<http://rvr.rijkswb.nl>
E-mail rvr@minfin.nl

Ministerie van Financiën | Februari 2010